

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та аудиту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «ОЦІНКА, ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ОБ'ЄКТІВ ОСНОВНИХ
ЗАСОБІВ»**

за матеріалами ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня, II курсу,
групи ОМОЗ-24-1,
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
освітня програма «Облік і
оподаткування в управлінні
підприємницькою діяльністю»

підпис здобувача вищої
освіти

Новікова О.С.

Науковий керівник

підпис

Занько Б.М.,
к.е.н., доцент

Гарант освітньо-
професійної програми

підпис

Колісник О. П.,
к.е.н., доцент

Допущено до захисту за рішенням
кафедри обліку та аудиту
протокол від «12» 01-20 2025 № 12

підпис

Лісовий А. В.,
д.е.н., професор

Реєстрація № 7 21.01.2026 [підпис]
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки

До захисту 21.01.2026р. [підпис]
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 5/Вірнішо 06.02.2026 [підпис]
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: [підпис]
(підпис)

Т. Г. Камінська
(ініціали, прізвище)

Члени комісії:

[підпис]
(підпис)

О. П. Колісник
(ініціали, прізвище)

[підпис]
(підпис)

В. М. Метелиця
(ініціали, прізвище)

[підпис]
(підпис)

Б. М. Занько
(ініціали, прізвище)

Секретар комісії:

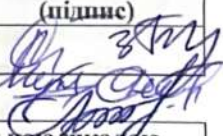
[підпис]
(підпис)

Д. Л. Судак
(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.Б.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст роботи (наукова і практична значимість роботи, її наукова новизна, глибина дослідження, здатність екстраполяції теоретичних висновків до практичних ситуацій, наявність сильних і слабких сторін, логічність та послідовність викладення матеріалу тощо)	від 0 до 30	29		
2. Рівень підготовки здобувача (володіння професійною термінологією, вміння здійснювати аналіз, приймати рішення, вносити пропозиції тощо)	від 0 до 10	9		
3. Ставлення здобувача до виконаної роботи (дотримання календарного плану, урахування пропозицій зауважень наукового керівника, оформлення роботи тощо)	від 0 до 10	10		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	48		
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 15	15		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 30	29		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	49		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	97		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.Б.: голови, членів комісії, секретаря, (підписи)
97	A	5 (відмінно)	06.02.2026	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет податкової справи, обліку та аудиту

Кафедра обліку та аудиту

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ОП»Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю»

Затверджую

Завідувач кафедри О.П.Колісник

«28» листопада 2024 р.

Завдання на кваліфікаційну роботу

здобувачу вищої освіти

Новіковій Олександрі Сергіївні

1. Тема роботи: Оцінка, облік та аналіз об'єктів основних засобів

Затверджена наказом ректора від «04» грудня 2024 № 1818

2. Строк здачі закінченої роботи: 16.12.2025 р.

3. Цільова установка. Провести наукове дослідження за темою «Оцінка, облік та аналіз об'єктів основних засобів».

Мета роботи. Метою кваліфікаційної роботи є наукове обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення оцінки, обліку та аналізу об'єктів основних засобів.

Об'єктом дослідження. Об'єктом дослідження є система обліку та аналізу основних засобів на базовому підприємстві.

Предметом дослідження. Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти організації обліку й аналізу наявності, руху та ефективності використання основних засобів, а також показники, що характеризують їх динаміку та структуру.

4. Вихідні дані до роботи. Законодавчі і нормативні документи, наукова й навчальна література, первинні документи, облікові регістри та форми звітності досліджуваного підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу. Необхідні для кращого розуміння тексту кваліфікаційної роботи рисунки (схеми, діаграми тощо), які дозволяють більш наочно висвітлити процес наукового дослідження та його результати.

6. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом).

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ТА ОБЛІКУ ОБ'ЄКТІВ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Основні засоби: еволюція поняття, класифікація та економічна сутність

1.2. Методичні прийоми оцінки основних засобів

1.3. Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів підприємств

Висновки до першого розділу

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

2.1. Облікова політика щодо основних засобів на ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

2.2. Організація та документування операцій з обліку основних засобів
2.3. Методика аналітичного і синтетичного обліку основних засобів

Висновки до другого розділу

РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА СТАНУ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

3.1. Аналіз наявності, технічного стану та руху основних засобів підприємстві

3.2. Оцінка ефективності використання основних засобів

3.3. Напрями підвищення ефективності використання основних засобів підприємстві

Висновки до третього розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

7. Календарний план виконання роботи

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1.	Вибір теми, вивчення літературних джерел та складання плану роботи	21.10. - 25.10.2024 р.	
2.	Підготовка розділу роботи та подання його керівнику		
2.1	першого	15.05.2025 р.	
2.2	другого	30.09.2025 р.	
2.3	третього	01.12.2025 р.	
3.	Підготовка вступу та висновків	09.12.2025 р.	
4.	Доопрацювання з урахуванням зауважень керівника	16.12.2025 р.	
5.	Попередній захист роботи	26.12.2025 р.	
6.	Перевірка роботи на плагіат	14.01.2026 р.	
7.	Отримання відгуку керівника роботи	20.01.2026 р.	
8.	Отримання зовнішньої рецензії	27.01.2026 р.	
9.	Допуск до захисту зав. кафедрою	30.01.2026 р.	
10.	Захист роботи	06.02.2026 р.	

8. Дата видачі завдання «26» жовтня 2024 р.

9. Керівник кваліфікаційної роботи

ініціали)

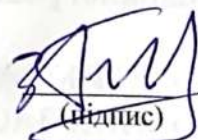
10. Гарант освітньо-професійної програми

ініціали)

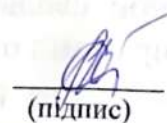
11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

Новікова О.С.

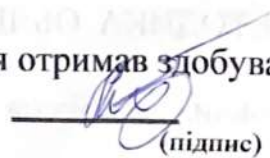
(прізвище, ініціали)

(підпис)

Занько Б.М.
(прізвище,

(підпис)

Колісник О.
(прізвище,

(підпис)

Факультету податкової справи, обліку та аудиту

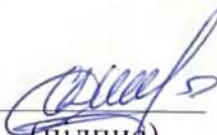
Кафедра обліку та аудиту

ДОВІДКА
про перевірку кваліфікаційної роботи (проєкту)
на академічний плагіат

П		
	ПІБ автора твору	Новікова Олександра Сергіївна
	ПІБ наукового керівника	Занько Б. М.
	Тип роботи, що перевіряється (курсова, кваліфікаційна робота (проєкт))	Кваліфікаційна робота
	Тема роботи	Оцінка, облік та аналіз об'єктів основних засобів
	Рік написання	2025
	Оригінальний текст у роботі складає %	80,4%
	Схожість %	19.60%
	Цитати%	5.16%

Відповідальна особа

Судак Д. Л.
(П.І.Б.)

(підпис)

АНОТАЦІЯ
на кваліфікаційну роботу
на тему: «ОЦІНКА, ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ОБ'ЄКТІВ ОСНОВНИХ
ЗАСОБІВ»

Мета роботи: полягає в дослідженні теоретичних засад та практичних аспектів обліку і аналізу наявності та руху основних засобів підприємства, а також розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності їх організації та використання для забезпечення оптимального управління матеріально-технічною базою..

Завданнями роботи є:

дослідити економічну сутність основних засобів, їх класифікаційні ознаки та роль у діяльності підприємства;

розкрити методичні прийоми оцінки основних засобів;

проаналізувати нормативно-правове забезпечення обліку основних засобів в Україні;

розглянути облікову політику щодо основних засобів на ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»;

вивчити організацію та документування операцій з обліку основних засобів;

з'ясувати методику аналітичного і синтетичного обліку основних засобів;

провести комплексний аналіз наявності, руху і стану основних засобів на прикладі ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»;

проаналізувати ефективності використання основних засобів;

розробити шляхи підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Предметом кваліфікаційної роботи є теоретичні та практичні аспекти організації обліку й аналізу наявності, руху та ефективності використання основних засобів, а також показники, що характеризують їх динаміку та структуру.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є система обліку та аналізу основних засобів на ТОВ «Промінь-АА».

Базою дослідження виступає Товариство з обмеженою відповідальністю «Промінь-АА».

За результатами дослідження сформульовані пропозиції, які полягають в удосконаленні підходів до класифікації операцій з основними засобами, розширенні методики аналізу ефективності їх використання, уточненні сутності поняття «основні засоби» та розробленні рекомендацій щодо покращення облікової політики в частині управління основними засобами.

Одержані результати можуть бути використані при організації обліку ТОВ «Промінь - АА».

Робота містить: 53 сторінки основного тексту, який включає 15 таблиць, 15 рисунків, 19 додатків. Список використаних джерел складається з 40 найменувань.

Ключові слова: основні засоби, основні фонди, первісна вартість, справедлива вартість, ліквідаційна вартість, фондовідача, матеріаловідача, знос.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2024-2025 рр.

Рік захисту роботи: 2026 р.

ABSTRACT
for the qualification work
on the topic: “EVALUATION, ACCOUNTING, AND ANALYSIS OF
FIXED ASSETS”

The purpose of the work is to study the theoretical foundations and practical aspects of accounting and analysis of the availability and movement of fixed assets of an enterprise, as well as to develop recommendations for improving the efficiency of their organization and use to ensure optimal management of the material and technical base.

The tasks of the work are:

to study the economic essence of fixed assets, their classification characteristics and role in the activities of the enterprise;

to reveal methodological techniques for evaluating fixed assets;

to analyze the regulatory and legal framework for accounting for fixed assets in Ukraine;

to consider the accounting policy for fixed assets at PROMIN-AA LLC;

to study the organization and documentation of fixed asset accounting operations;

to determine the methodology for analytical and synthetic accounting of fixed assets;

to conduct a comprehensive analysis of the availability, movement, and condition of fixed assets using the example of PROMIN-AA LLC;

analyze the efficiency of fixed asset utilization;

develop ways to improve the efficiency of fixed asset utilization at the enterprise.

The subject of the qualification work is the theoretical and practical aspects of organizing the accounting and analysis of the availability, movement, and efficiency of fixed asset utilization, as well as indicators characterizing their dynamics and structure.

The object of the qualification work is the system of accounting and analysis of fixed assets at PROMIN-AA LLC.

The research is based on Promin-AA Limited Liability Company.

Based on the results of the study, proposals were formulated to improve approaches to the classification of transactions with fixed assets, expand the methodology for analyzing the effectiveness of their use, clarify the essence of the concept of “fixed assets,” and develop recommendations for improving accounting policies in terms of fixed asset management.

The results obtained can be used in the organization of accounting at Promin-AA LLC.

The work contains 53 pages of main text, which includes 15 tables, 15 figures, and 19 appendices. The list of sources used consists of 40 titles.

Keywords: fixed assets, initial cost, fair value, liquidation value, fund manager, material yield, depreciation.

Year of completion of the qualification work: 2024-2025.

Year of defense of the work: 2026.

ОЦІНКА, ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ОБ'ЄКТІВ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

ЗМІСТ

	СТОР
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ТА ОБЛІКУ ОБ'ЄКТІВ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	10
1.1. Основні засоби: еволюція поняття, класифікація та економічна сутність	10
1.2. Методичні прийоми оцінки основних засобів	16
1.3. Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів підприємств	21
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»	27
2.1. Облікова політика щодо основних засобів на ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»	27
2.2. Організація та документування операцій з обліку основних засобів	32
2.3. Методика аналітичного і синтетичного обліку основних засобів	38
Висновки до розділу 2	42
РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА СТАНУ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»	44
3.1. Аналіз наявності, технічного стану та руху основних засобів на підприємстві	44
3.2. Аналіз ефективності використання основних засобів	51
3.3. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві	54
Висновки до розділу 3	58
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Важливою умовою ефективного функціонування будь-якого суб'єкта господарювання є наявність достатнього та раціонально сформованого обсягу основних засобів, оскільки саме вони утворюють виробничо-технічну базу підприємства та визначають його виробничу потужність. У процесі діяльності підприємства основні засоби постійно перебувають у русі: надходять і вводяться в експлуатацію; зношуються під впливом інтенсивності їх використання; відновлюються внаслідок проведення ремонтів; переміщуються між структурними підрозділами; вибувають у разі недоцільності подальшої експлуатації. У зв'язку з цим одним із ключових завдань бухгалтерського обліку є забезпечення формування повної, правдивої та достовірної інформації про наявність, рух і технічний стан основних засобів.

Разом із тим, практика свідчить, що інформація, яка міститься у фінансовій звітності підприємств щодо основних засобів, нерідко є неповною або недостатньо точною. Це зумовлено недосконалістю чинного національного законодавства, частими змінами у нормативно-правовому забезпеченні бухгалтерського обліку, а також недостатньою якістю організації облікового процесу на окремих підприємствах. Тому питання вдосконалення методики обліку й аналізу основних засобів залишаються актуальними і потребують подальших теоретичних та практичних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значну увагу науковців до проблематики обліку та аналізу основних засобів. Теоретичні та методологічні питання обліку основних засобів розглянуті у працях В.Г. Андрійчука, В.Я. Амбросова, І.А. Бержанір, Т.О. Біляк, Н.В. Валінкевич, А.П. Гайдуцького, О.В. Довгаль, М.С. Заціпас, Я.В. Колеснік, О.П. Кірдан, А.С. Кордубан, С.Ю. Кулакова, О.О. Любар, Н.В. Смирнової, Н.О. Станіславчук, Є. Шаховалової, І.М. Пономаренко та інших учених. Проте, незважаючи на значний обсяг наукових напрацювань, питання практичної організації обліку основних засобів та методики їх економічного аналізу в умовах сучасних

трансформаційних процесів потребують подальшого уточнення та вдосконалення.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних засад та практичних аспектів обліку і аналізу наявності та руху основних засобів підприємства, а також розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності їх організації та використання для забезпечення оптимального управління матеріально-технічною базою.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачено вирішення таких **завдань**:

- дослідити економічну сутність основних засобів, їх класифікаційні ознаки та роль у діяльності підприємства;

- розкрити методичні прийоми оцінки основних засобів;

- проаналізувати нормативно-правове забезпечення обліку основних засобів в Україні;

- розглянути облікову політику щодо основних засобів на ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»;

- вивчити організацію та документування операцій з обліку основних засобів;

- з'ясувати методику аналітичного і синтетичного обліку основних засобів;

- провести комплексний аналіз наявності, руху і стану основних засобів на прикладі ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»;

- проаналізувати ефективності використання основних засобів;

- розробити шляхи підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти організації обліку й аналізу наявності, руху та ефективності використання основних засобів, а також показники, що характеризують їх динаміку та структуру.

Об'єктом дослідження є система обліку та аналізу основних засобів на ТОВ «Промінь-АА».

У процесі дослідження вивчено діяльність ТОВ «ПРОМІНЬ-АА», яке є багатофункціональним агропідприємством із земельним банком близько 4,95

тис. га. Основні напрями роботи включають рослинництво, тваринництво та діяльність у сфері зберігання зерна.

Основні економічні показники діяльності товариства за 2022–2024 рр. наведено в таблиці 1.

Таблиці 1

Основні економічні показники діяльності ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» за 2022-2024 роки

Показники	Період, рік			Абсолютне відхилення, (+, -), 2024 року до		Відносне відхилення (%), 2024 року до 2022 року	
	2022	2023	2024	2022 року	2023 року	2022 року	2023 року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис грн	166 263	195 700	252 577	86 314	56 877	51,91	29,06
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) тис грн	101 480	119 220	172 326	70 846	53 106	69,81	44,54
Валовий прибуток, тис грн	64 783	76 480	80 251	15 468	3 771	23,88	4,93
Фінансовий результат до оподаткування, тис грн	48 556	65 526	63 766	15 210	-1 760	31,32	-2,69
Чистий прибуток, тис.грн	48 556	65 526	63 766	15 210	-1 760	31,32	-2,69
Активи, тис грн	232 439	307 292	305 559	73 120	-1 733	31,46	-0,56
Необоротні активи, тис грн	43 571	130 740	139 563	95 992	8 823	220,31	6,75
Основні засоби, тис грн	42 283	130 066	139 366	97 083	9 300	229,60	7,15
первісна вартість, тис грн	95 898	192 471	216 562	120 664	24 091	125,83	12,52
знос, тис грн	53 615	62 405	77 196	23 581	14 791	43,98	23,70
Дебіторська заборгованість, тис грн	46 568	19 185	16 873	-29 695	-2 312	-63,77	-12,05
Поточні зобов'язання, тис грн	9 609	20 606	92 073	82 464	71 467	858,20	346,83
Власний капітал, тис грн	222 830	286 686	213 486	-9 344	-73 200	-4,19	-25,53
Середньооблікова чисельність працюючих, чол	92	97	92	0	-5	0,00	-5,15
Витрати на оплату праці, тис грн	15 817	16 486	18 033	2 216	1 547	14,01	9,38
Середньомісячна заробітна плата, грн	14 327,00	14 933,00	16 334,20	2 007	1 401	14,01	9,38

Джерело: розраховано автором за матеріалами ТОВ «Промінь – АА» (дод.А1-А15)

Аналіз динаміки ключових фінансових показників ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» за досліджуваний період свідчить про суттєве зростання масштабів діяльності підприємства та одночасне посилення фінансових ризиків у 2023–2024 роках.

Чистий дохід від реалізації у 2024 році зріс до 252 577 тис. грн, що на 51,91 % більше, порівняно з 2022 роком. Таке зростання демонструє розширення обсягів виробництва та продажів.

Разом із тим, собівартість реалізованої продукції збільшилася ще більш стрімко — на 69,81 % до рівня 172 326 тис. грн у 2024 році. Це свідчить про: зростання витрат на вирощування та утримання продукції, подорожчання ресурсів та енергоносіїв, можливе підвищення частки низькомаржинальної продукції.

Незважаючи на зростання доходу, прибутковість підприємства знижується. Валовий прибуток зріс лише на 23,88 % за два роки. Фінансовий результат до оподаткування продемонстрував зниження у 2024 році на 1 760 тис. грн порівняно з 2023 роком. Чистий прибуток у 2024 році також зменшився на 2,69 % відносно 2023 року. Це означає, що витрати зростають швидше, ніж доходи, а рентабельність операційної діяльності знижується.

Активи підприємства у 2024 році становили 305 559 тис. грн, що на 31,46 % більше, ніж у 2022 році. Проте порівняно з 2023 роком відбулося незначне скорочення на 0,56 %.

Найсуттєвіші зміни спостерігаються у необоротних активах: Їх зростання за два роки становить 220,31 %. Основні засоби збільшилися на 229,60 %, що підтверджує масштабні капіталовкладення.

Паралельно різко виріс знос основних засобів— на 43,98 %, що свідчить про активну експлуатацію техніки та обладнання.

Найпроблемнішим аспектом є значне збільшення поточних зобов'язань: з 9 609 тис. грн у 2022 році до 92 073 тис. грн у 2024 році; приріст становить 858,20 %.

Це свідчить про різке зростання боргового навантаження (кредиторської заборгованості, короткострокових позик), що підвищує фінансові ризики.

У результаті власний капітал зменшився: на 9 344 тис. грн до 2022 року, на

73 200 тис. грн порівняно з 2023 роком.

Зниження власного капіталу на 25,53 % за два роки — сигнал про можливе зниження платоспроможності.

Середньооблікова чисельність працівників у 2024 році повернулася до рівня 2022 року — 92 особи. При цьому відбулося: зростання витрат на оплату праці на 14,01 % за період, збільшення середньомісячної зарплати до 16 334 грн (+14,01 %).

Це відповідає зростанню ринку праці, інфляції та підвищенню кадрових витрат у сільському господарстві.

У 2022–2024 роках ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» характеризувалося активним розвитком виробничої бази, значним оновленням основних засобів та збільшенням обсягів реалізації. Проте разом із розширенням виробництва виникли певні фінансові проблеми.

Для розв’язання поставлених завдань застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: діалектичний метод, методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, метод порівняння, групування та економіко-статистичні прийоми.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів полягає в удосконаленні підходів до класифікації операцій з основними засобами, розширенні методики аналізу ефективності їх використання, уточненні сутності поняття «основні засоби» та розробленні рекомендацій щодо покращення облікової політики в частині управління основними засобами.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти з обліку необоротних активів, офіційні дані фінансової звітності підприємства, наукові праці, аналітичні матеріали та ресурси мережі Інтернет.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ТА ОБЛІКУ ОБ'ЄКТІВ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Основні засоби: еволюція поняття, класифікація та економічна сутність

В економічній літературі поняття «основні засоби» має широкий спектр трактувань, частина з яких наведена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Трактування сутності поняття «основні засоби» у навчальній, довідковій та науковій літературі

Дослідники	Визначення
Ю.А. Бабаєв	«Основні засоби – це частина майна, використовувана як засоби праці під час виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг або для управління організацією протягом періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл, якщо він перевищує 12 місяців» [1, с.995]
Н.Д. Бабяк	«Основні засоби – засоби праці, що є матеріально-речовими елементами, грошовим вираженням яких є основні виробничі і невиробничі фонди» [1, с.995]
Ф.Ф. Бутинець	«Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року» [1, с.995]
А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк	«Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство формує для використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій і очікуваний термін корисного застосування яких перевищує рік» [1, с.995]
В. Кузнецов, О. Михайленко	«Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (чи операційного циклу, якщо він перевищує рік)» [1, с.995]

Джерело: узагальнено автором на основі [1, с.995]

Як видно з таблиці 1.1, більшість вітчизняних науковців розглядають основні засоби як матеріальні активи, що є цілком логічним з огляду на їх фізичну форму та функціональне призначення [2]. Подані визначення

здебільшого узгоджуються між собою, відображаючи ключові характеристики цих активів. З метою деталізації вважаємо за доцільне подати власне визначення цього об'єкта бухгалтерського обліку: основні засоби – це матеріальні активи тривалого використання, задіяні у господарській діяльності підприємства, вартість яких зменшується внаслідок фізичного та морального зносу.

Існують розбіжності НП(С)БО 7 «Основні засоби» із міжнародними стандартами. Згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби» дається таке визначення «основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [3].

Поряд із тим у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку (IAS) 16 «Основні засоби», міститься визначення: «Основні засоби – це матеріальні об'єкти, які утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей; використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного звітного періоду» [4].

Відповідно до статті 14.1.138 Податкового Кодексу України «основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)» [5].

Детальне порівняння бухгалтерського та фіскального підходів до ідентифікації основних засобів представлено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Порівняльна таблиця критеріїв визнання основних засобів у бухгалтерському обліку та податковому законодавстві

Критерій	Бухгалтерський облік	Податкове законодавство
Матеріальність	Основні засоби це лише матеріальні активи	Основні засоби це лише матеріальні активи
Строк корисного використання	Очікуваний строк корисного використання (експлуатації) з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)	Очікуваний строк корисного використання (експлуатації) з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)
Вартісна межа	Невстановлена	Вартість перевищує 20000 гривень
Призначення	Використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій	Матеріальні активи, що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку
Власність	Матеріальні активи контролювані підприємством	Платник податку на прибуток фактично є власником основних засобів.

Джерело складено автором за джерелами [3, 5]

Таким чином, відмінності між цими підходами свідчать про різне бачення цілей використання класифікації: бухгалтерський облік спрямований на формування достовірної фінансової інформації для користувачів звітності, тоді як податковий – на регламентацію порядку оподаткування та контролю за формуванням витрат. Особливої уваги заслуговує критерій вартісної межі, відсутній у бухгалтерському обліку, а також критерій призначення, адже у ПКУ виділяють виробничі та невиробничі основні засоби, тоді як у НП(С)БО такі відмінності не застосовуються.

У міжнародній практиці термін «основні засоби» часто ототожнюється з поняттями «необоротні активи», «постійні активи», «власність, будівлі та обладнання» тощо, що підтверджує наявність різних підходів до класифікації активів залежно від стандартів бухгалтерського обліку та економічної системи

країни [6].

Таким чином, основні засоби доцільно характеризувати як матеріальні активи тривалого використання, що беруть участь у виробничому процесі або забезпечують його функціонування, поступово переносячи свою вартість на створений продукт протягом строку експлуатації, який перевищує один рік.

Рисунок 1.1 демонструє ідентифікацію облікової категорії «основні засоби» шляхом відмежування її від інших активів підприємства [7]. Зазначені ідентифікаційні характеристики дають можливість повніше розкрити економічну сутність основних засобів і забезпечують належність конкретного об'єкта до цієї категорії відповідно до облікової політики підприємства.

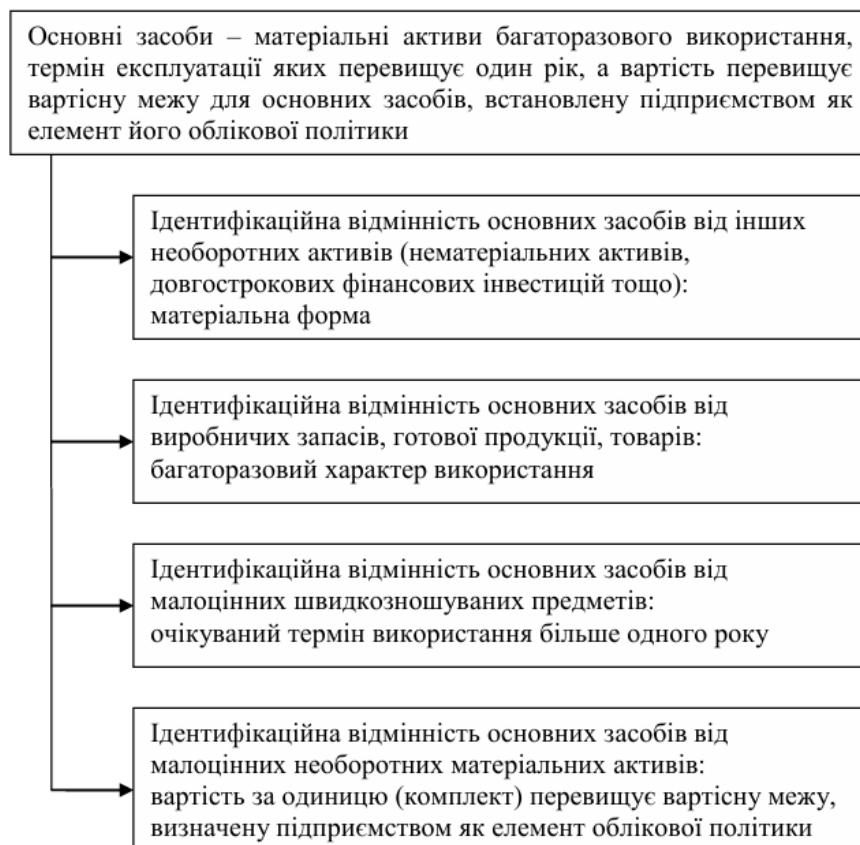

Рис. 1.1 Ідентифікація облікової категорії «основні засоби» шляхом визначення відмінностей від інших активів

Джерело згруповано автором за даними [7]

Визначення зазначених ідентифікаційних відмінностей дозволяє характеризувати економічну категорію «основні засоби» у площині

бухгалтерського обліку підприємств як матеріальні активи багаторазового використання, термін експлуатації яких перевищує один рік, а вартість перевищує вартісну межу для основних засобів, встановлену підприємством як елемент його облікової політики.

У науковій літературі відсутня єдність щодо класифікаційних ознак основних засобів, що зумовлено багатогранністю їх видів і функцій. Систематизація залежить насамперед від мети проведення класифікації, що підтверджують дослідження різних авторів (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Мета класифікації основних засобів за дослідженнями у дисертацій деяких науковців

Автор	Мета класифікації
Замлинський В.А.	Структуризація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку та інформаційного забезпечення управління процесом їх відтворення
Зінкевич О.В.	Формування більш якісної інформації в підсистемах обліку і аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями
Лесняк В.О.	Відображення безпосереднього зв'язку між використанням основних засобів та одержанням економічних вигід
Яцунська О.С	Поглиблення системи аналітичного обліку основних засобів та сприяння суттєвому підвищенню рівня інформаційних потоків бухгалтерського обліку для цілей управління
Матвійчук Л.О.	Процеси формування, наявності і використання основних засобів в аграрних підприємствах

Джерело згруповано автором за даними [8]

Так, Замлинський В.А. визначає основні засоби як елемент виробничого процесу та пропонує багаторівневу класифікацію для потреб управління відтворенням активів (табл. 1.4) [9].

Таблиця 1.4

Класифікація основних засобів в аграрному виробництві

Автор	Класифікаційні ознаки (пропозиції науковця)	Мета класифікації
Замлинський В.А.	для цілей товарного ринку	Структуризація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку та інформаційного забезпечення управління процесом їх відтворення
	відносно джерел надходження	
	відносно способів придбання	
	відносно впливу на навколишнє середовище	
	відносно центрів експлуатації	
	відносно центрів відповідальності	

Джерело: побудовано за інформацією [9]

Матвійчук Л.О. поглиблює класифікаційні ознаки з метою покращення аналітики та аудиту в аграрному секторі (табл. 1.5) [10].

Таблиця 1.5

Класифікація основних засобів для аграрних підприємств

Автор	Класифікаційні ознаки (пропозиції науковця)	Мета класифікації
Матвійчук Л.О.	за формою придбання	Ідентифікація основних засобів з позиції потреби нарахування амортизації, більш повного врахування особливостей кожної складової таких об'єктів та спрощення проведення внутрішнього аудиту
	за характером відображення	
	за активністю у виробництві	
	за натурально-речовим складом	
	за характером дії на предмет праці	

Джерело: побудовано за інформацією [10]

Узагальнюючи підходи науковців, можна стверджувати, що головною метою класифікації основних засобів є структуризація активів для підвищення ефективності управління, обліку, аналізу та контролю.

В аграрному секторі основні засоби мають ключове значення, оскільки забезпечують матеріальну базу виробничого процесу. До них належать: сільськогосподарська техніка (трактори, комбайни, сівалки, обприскувачі тощо); земельні ресурси; біологічні активи; виробничі та складські будівлі й споруди; транспортні засоби; обладнання та технологічні системи.

Особливе значення у класифікації має поділ основних засобів на активну та пасивну частини. Активна частина безпосередньо бере участь у створенні продукції (машини, обладнання, виробничі споруди), тоді як пасивна забезпечує умови для здійснення діяльності (адміністративні будівлі, офісне устаткування). Приналежність об'єкта до активної чи пасивної частини залежить від специфіки діяльності підприємства: наприклад, легковий автомобіль може бути активним засобом на транспортному підприємстві та пасивним – на промисловому.

Групування основних засобів за основними класифікаційними ознаками наведені Додатку Б1.

Податковий кодекс України також визначає мінімальні строки амортизації основних засобів (п. 145.1), що наведено у Додатку Б2.

Отже, класифікація основних засобів у бухгалтерському та податковому обліку є важливою складовою системи управління активами підприємства. Вона дозволяє раціоналізувати процеси обліку, аналізу, планування та контролю, забезпечуючи формування достовірної та аналітично корисної інформації. Основні засоби є невід’ємною частиною виробничого потенціалу підприємства та визначають можливості його розвитку й конкурентоспроможності.

У підрозділі узагальнено підходи до трактування поняття «основні засоби» у науковій літературі, національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартах та податковому законодавстві України. Встановлено, що попри спільність ключових ознак — матеріальність, тривалий строк використання та участь у господарській діяльності — існують суттєві відмінності, зокрема щодо вартісної межі, призначення активів та критеріїв власності. Також узагальнено різні класифікаційні підходи, що формуються залежно від мети дослідження та управлінських потреб. Визначено, що основні засоби становлять важливу частину виробничого потенціалу, а їх систематизація забезпечує належний рівень обліку, аналізу й управління активами підприємства.

1.2. Методичні прийоми оцінки основних засобів

Питання оцінки основних засобів посідають важливе місце у системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства. У цьому контексті оцінка виступає складовою методу бухгалтерського обліку та полягає у грошовому вимірюванні об’єктів обліку з метою узагальнення інформації про їх вартість. Тлумачення оцінки як процесу визначення вартості активів і як інструменту формування якісних характеристик облікової інформації відображено у принципах підготовки фінансової звітності, визначених НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [11], які наведені в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6

Принципи підготовки фінансової звітності за НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»

Принцип	Зміст принципу
Принцип історичної (фактичної) собівартості	Визначає пріоритет оцінки активів з огляду на витрати на їх виробництво та придбання.
Принцип обачності	Передбачає, що в бухгалтерському обліку повинні застосовуватися методи оцінки, які запобігають заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів та доходів підприємства.

Джерело: згруповано автором на основі джерела [11]

Згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби» [3], для визнання об'єкта необоротним матеріальним активом необхідно одночасне дотримання таких умов: наявність матеріальної форми; очікуваний строк корисного використання понад один рік; можливість достовірного визначення вартості; відсутність наміру перепродажу. Одним із ключових критеріїв визнання основних засобів є саме достовірність оцінки їх вартості, що зумовлює важливість правильного вибору методів оцінювання (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Оцінка основних засобів підприємства

Джерело: сформовано за [3]

У НП(С)БО 7 «Основні засоби» визначено основні види оцінки об'єктів основних засобів, узагальнені в таблиці 1.7. До них належать первісна, залишкова, ліквідаційна, переоцінена, справедлива вартість, вартість, що

амортизується, а також чиста вартість реалізації. Застосування конкретного виду оцінки залежить від етапу життєвого циклу об'єкта та цілей обліку.

Таблиця 1.7

Види оцінок основних засобів за НП(С)БО 7 «Основні засоби»

Оцінка основних засобів	Зміст оцінки основних засобів
Первісна вартість	Історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.
Вартість, яка амортизується	Первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.
Чиста вартість реалізації необоротного активу	Справедлива вартість необоротного активу за вирахуванням очікуваних витрат на його реалізацію.
Залишкова вартість	Різниця між первісною (переоціненою) вартістю необоротного активу та сумою його накопиченої амортизації (зносу).
Справедлива вартість	Сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату.
Ліквідаційна вартість	Сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство/установа очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання.
Переоцінена вартість	Вартість необоротних активів після їх переоцінки

Джерело: сформовано за [3]

Зарахування основних засобів на баланс підприємства здійснюється за первісною вартістю, порядок формування якої залежить від джерела їх надходження. Аналіз чинного бухгалтерського законодавства дозволяє виокремити основні способи надходження основних засобів, що систематизовані в таблиці 1.8.

У разі придбання основних засобів за грошові кошти, створення їх господарським або підрядним способом чи виготовлення власними силами підприємства первісна вартість формується за принципом історичної (фактичної) собівартості. Вона включає всі витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням, доставкою, монтажем і доведенням об'єкта до стану, придатного для використання за призначенням.

Таблиця 1.8

Первісна вартість основних засобів в момент надходження на підприємство

Джерела надходження	Вартість, за якою зараховуються на баланс
Капітальні інвестиції (будівництво, придбання від постачальників, самостійне виготовлення)	Історична (фактична) собівартість, яка складається з таких витрат: суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків); реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на – об'єкт основних засобів; суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству/установі); витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів; витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів; інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, в якому вони придатні для використання із запланованою метою [10].
Внесок до статутного капіталу	Справедлива вартість, погоджена із засновниками.
Безоплатне отримання	Справедлива вартість.
Отримання в обмін на подібний об'єкт	Залишкова вартість переданого об'єкта або справедлива вартість.
Отримання в обмін на неподібний об'єкт	Справедлива вартість переданого об'єкта, збільшена (зменшена) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів.

Джерело: складено автором на основі джерела [3]

В інших випадках надходження основних засобів — зокрема при безоплатному отриманні, внесенні до статутного капіталу або обміні — оцінка здійснюється за справедливою вартістю. Тракткування цього поняття в національних та міжнародних нормативних документах узагальнено в таблиці 1.9.

Справедлива вартість є однією з найбільш дискусійних категорій сучасного бухгалтерського обліку. У практиці її часто ототожнюють з ринковою або експертною вартістю, проте відповідно до МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» [15] вона визначається як ціна, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції між учасниками ринку на дату оцінки. Запровадження цього стандарту у 2011 році стало результатом тривалих наукових та практичних дискусій і мало на меті

уніфікацію підходів до оцінювання активів та зобов'язань у міжнародній обліковій практиці.

Таблиця 1.9

Трактування поняття «справедлива вартість» відповідно до законодавства

Нормативний документ	Визначення
МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності» [13], МСФЗ 3 «Об'єднання підприємств» [14], МСБО 16 «Основні засоби» [4]	Справедлива вартість – сума, за якою можна обміняти актив або погасити заборгованість в операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.
МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» [15]	Справедлива вартість – це ціна, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції на основному (або найсприятливішому) ринку на дату оцінки за поточних ринкових умов (тобто вихідна ціна) незалежно від того, чи спостерігається така ціна безпосередньо, чи оцінена за допомогою іншого методу оцінювання.
МСБО 38 «Нематеріальні активи» [16], МСБО 40 «Інвестиційна нерухомість» [17], МСБО 18 «Дохід» [18]	Справедлива вартість – сума, за якою можна обміняти актив в операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.
Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [3]	Справедлива вартість – сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.
Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» [19]	Справедлива вартість – сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату.

Джерело: згруповано автором на основі джерел [3; 4; 13-19]

Окрім первісної (фактичної або справедливої) вартості, основні засоби у процесі експлуатації оцінюються також за залишковою, ліквідаційною, переоціненою вартістю, чистою вартістю реалізації та вартістю, що амортизується. Переоцінена вартість формується в результаті проведення дооцінки або уцінки об'єкта. Дооцінка передбачає збільшення балансової вартості основних засобів, тоді як уцінка — її зменшення.

Необхідність переоцінки зумовлена впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, які призводять до суттєвого відхилення балансової вартості від їх відновлювальної вартості в сучасних умовах господарювання. До таких факторів належать інфляційні процеси, фізичне пошкодження, моральне

старіння, зміни технологій та ринкової кон'юнктури. Проведення переоцінки дозволяє забезпечити більш достовірне відображення вартості основних засобів у фінансовій звітності та підвищити якість облікової інформації для прийняття управлінських рішень.

У процесі дослідження методичних прийомів оцінки основних засобів встановлено, що оцінювання є ключовим інструментом формування достовірної облікової інформації та забезпечення відповідності фінансової звітності вимогам національних і міжнародних стандартів. Оцінка основних засобів здійснюється з урахуванням принципів історичної (фактичної) собівартості та обачності, що забезпечує реалістичність відображення активів у бухгалтерському обліку.

У підрозділі систематизовано види оцінки основних засобів, визначені НП(С)БО 7, та розкрито порядок формування первісної вартості залежно від джерел надходження активів. Обґрунтовано доцільність застосування справедливої вартості у випадках безоплатного отримання, внесення до статутного капіталу або обміну основними засобами, а також розкрито еволюцію підходів до її визначення в міжнародній обліковій практиці.

Окрему увагу приділено переоцінці основних засобів як інструменту приведення їх балансової вартості у відповідність до поточних економічних умов. Доведено, що своєчасне та обґрунтоване застосування переоцінки дозволяє підвищити інформативність фінансової звітності, забезпечити реальне відображення майнового стану підприємства та створює передумови для прийняття ефективних управлінських рішень.

1.3. Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів підприємств

Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів в Україні є багаторівневим і охоплює законодавчі, нормативні, методичні та організаційні акти. Така система забезпечує єдність підходів до ведення бухгалтерського обліку, формування фінансової звітності та контролю за використанням

основних засобів. Ключову роль у цьому процесі відіграють Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Податковий кодекс України та НП(С)БО 7 «Основні засоби», які визначають правові та методологічні засади обліку, оцінки, амортизації й розкриття інформації про основні засоби. Дотримання вимог нормативних актів сприяє забезпеченню достовірності та порівнянності облікової інформації. Система нормативно-правового регулювання, схематично представлена на рисунку 1.3.

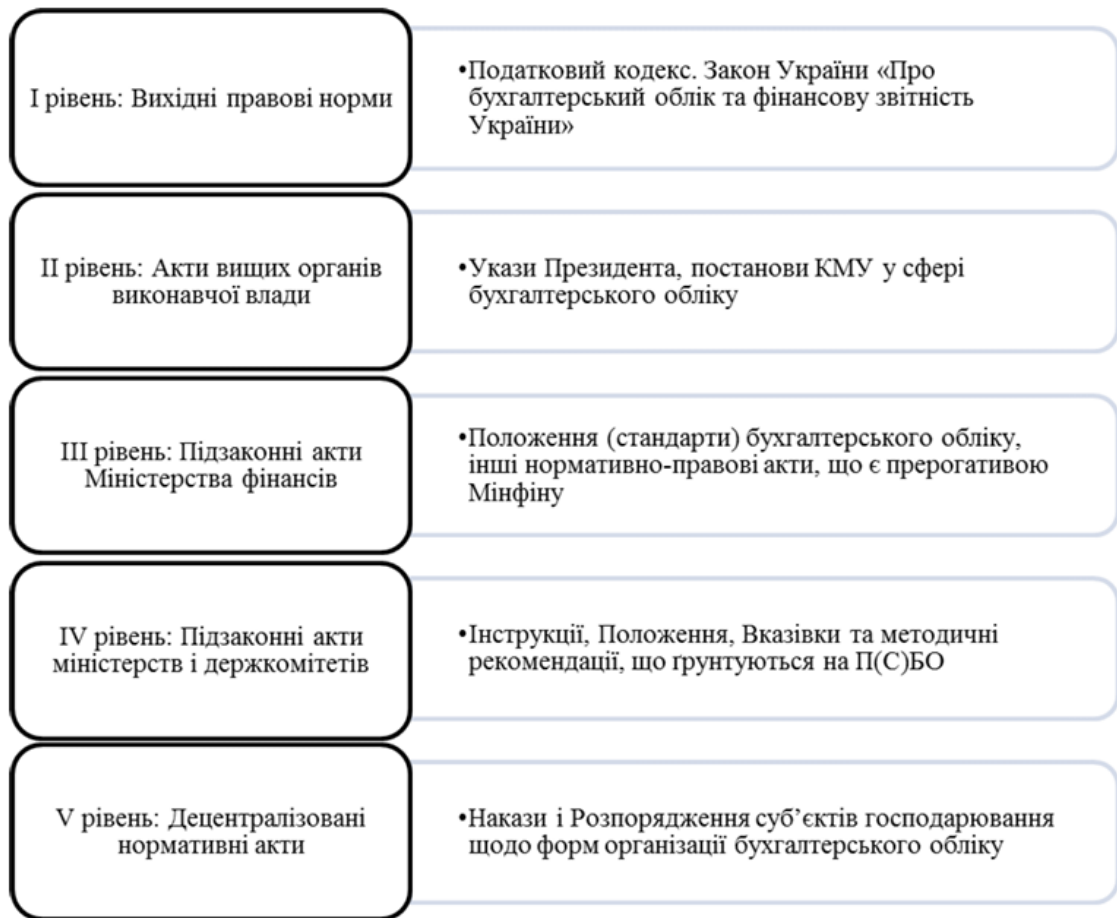

Рис. 1.3. Рівні законодавчого регулювання бухгалтерського обліку в Україні

Джерело: сформовано автором

Аналіз чинних нормативно-правових актів дає змогу згрупувати їх у вигляді чотирьох рівнів регулювання.

I рівень – законодавчий – визначає правові засади організації та ведення бухгалтерського обліку, його завдання, основні поняття та порядок державного регулювання. До цього рівня належать Конституція України, Господарський

кодекс України, Податковий кодекс України [5], а також Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [20].

II рівень – нормативний – представлений національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 7 «Основні засоби», який регламентує методологічні засади обліку основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, а також іншими НП(С)БО.

III рівень – методичний – включає підзаконні нормативні акти, що конкретизують порядок ведення обліку, зокрема Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [21], Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [22], Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [23], Методичні рекомендації щодо застосування регістрів бухгалтерського обліку [24] та інші нормативно-правові документи.

IV рівень – організаційний – формується безпосередньо на підприємстві та включає наказ про облікову політику, робочий план рахунків бухгалтерського обліку, накази про проведення інвентаризації, посадові інструкції, графіки документообігу, регламенти роботи бухгалтерських і адміністративних служб, а також документи з організації внутрішнього контролю. Ця група документів відображає специфіку діяльності конкретного підприємства та забезпечує практичну реалізацію вимог вищих рівнів регулювання.

Ключовим законодавчим актом, що регулює облік основних засобів, є Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [20]. Він визначає правові засади організації бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Відповідно до цього Закону, бухгалтерський облік є обов'язковим для всіх підприємств, оскільки фінансова, статистична та податкова звітність ґрунтуються на його даних. Відповідальність за організацію та достовірність бухгалтерського обліку покладається на власника або уповноважений ним орган управління підприємством.

Податковий кодекс України регламентує питання податкового обліку основних засобів, зокрема визначає поняття амортизації, вартості, що

амортизується, первісної та ліквідаційної вартості, а також класифікацію основних засобів залежно від строків їх корисного використання та перелік об'єктів, що підлягають амортизації [5].

Вагому роль у системі нормативного регулювання відіграє НП(С)БО 7 «Основні засоби» [3], який визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, а також порядок розкриття відповідної інформації у фінансовій звітності. У цьому стандарті встановлено критерії визнання об'єкта основних засобів активом, методи їх оцінки, переоцінки та амортизації, врегульовано питання зменшення корисності, вибуття основних засобів і розкриття інформації у примітках до фінансової звітності.

Важливим нормативним документом є також Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань [22], яке встановлює єдині вимоги до порядку проведення інвентаризації основних засобів, визначає її завдання, строки проведення та перелік активів, щодо яких інвентаризація є обов'язковою.

До системи методичного забезпечення обліку основних засобів належать Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [23], які містять їх класифікацію та визначають особливості обліку надходження, ремонту, поліпшення, переоцінки, вибуття й амортизації основних засобів, а також обліку активів, переданих в оренду. У додатках до цих рекомендацій наведено типові кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку за операціями з основними засобами.

Організаційний рівень регулювання обліку основних засобів реалізується через формування наказу про облікову політику підприємства. У ньому мають бути закріплені всі принципові питання обліку основних засобів, щодо яких чинним законодавством передбачено альтернативні варіанти. При цьому слід враховувати, що у разі проведення переоцінки окремого об'єкта основних засобів вона має здійснюватися одночасно щодо всіх об'єктів відповідної групи, що запобігає вибіркового коригуванню вартості активів та забезпечує достовірність фінансової звітності. Рациональний вибір принципів і методів

обліку основних засобів сприяє формуванню об'єктивних фінансових показників та підвищує якість інформаційного забезпечення управління підприємством.

У результаті дослідження нормативно-правового регулювання обліку основних засобів встановлено, що в Україні сформована чітка ієрархічна система документів, яка забезпечує комплексне регулювання процесів їх обліку та відображення у фінансовій звітності. Виокремлення чотирьох рівнів регулювання — законодавчого, нормативного, методичного та організаційного — дозволяє поєднати загальнодержавні вимоги з особливостями діяльності конкретного підприємства.

Законодавчий рівень визначає обов'язковість ведення бухгалтерського обліку та відповідальність за його організацію, нормативний — формує єдині методологічні підходи до обліку основних засобів, зокрема щодо їх визнання, оцінки, амортизації та вибуття. Методичний рівень деталізує порядок застосування стандартів на практиці, тоді як організаційний рівень забезпечує їх адаптацію до умов діяльності підприємства через облікову політику та внутрішні регламенти.

Особливу роль у системі нормативного регулювання відіграє НП(С)БО 7 «Основні засоби», який забезпечує узгодженість облікових процедур та є основою для формування достовірної інформації про майновий стан підприємства. Водночас Податковий кодекс України впливає на порядок амортизації та податкове навантаження, що потребує узгодження бухгалтерського й податкового обліку. Таким чином, ефективне застосування нормативно-правової бази обліку основних засобів є необхідною умовою підвищення якості фінансової звітності та обґрунтованості управлінських рішень.

Висновки до розділу 1

У розділі 1 досліджено теоретико-методичні основи оцінки та обліку об'єктів основних засобів, що дозволило сформулювати цілісне уявлення про їх економічну сутність, класифікацію, методи оцінювання та нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку.

Узагальнено наукові підходи до трактування поняття «основні засоби» та здійснено порівняльний аналіз його визначення в національних і міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та податковому законодавстві України. Обґрунтовано доцільність класифікації основних засобів за різними ознаками залежно від цілей обліку та управління, а також визначено роль активної й пасивної частин основних засобів у процесі господарської діяльності підприємства.

Розглянуто методичні прийоми оцінки основних засобів та систематизовано види оцінок відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби». Проаналізовано порядок формування первісної вартості залежно від джерел надходження активів, а також обґрунтовано доцільність застосування справедливої вартості й переоцінки в умовах зміни економічного середовища. Доведено, що коректний вибір методів оцінки забезпечує достовірність облікової інформації, підвищує якість фінансової звітності та створює передумови для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Проаналізовано нормативно-правове регулювання обліку основних засобів в Україні та визначено його багаторівневу структуру. Встановлено, що ефективне поєднання законодавчих, нормативних, методичних та організаційних документів забезпечує єдність методології бухгалтерського обліку та можливість її адаптації до особливостей діяльності окремого підприємства. Особливу роль у цьому процесі відіграє НП(С)БО 7 «Основні засоби», який є базовим нормативним актом для формування облікової інформації про ці активи.

Отже, основні засоби є ключовим елементом виробничого потенціалу підприємства, а правильна організація їх обліку, оцінки та нормативного регулювання має вирішальне значення для забезпечення достовірності фінансової звітності та ефективного управління ресурсами. Отримані теоретичні положення та узагальнення створюють підґрунтя для подальшого дослідження практичних аспектів обліку та аналізу основних засобів у наступних розділах роботи.

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

2.1. Облікова політика щодо основних засобів на ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Сучасні умови господарювання вимагають від управлінського персоналу прийняття оперативних і економічно обґрунтованих рішень щодо подальшого розвитку підприємства. Одним із ключових інструментів, що безпосередньо впливає на якість та об'єктивність управлінської інформації, є належним чином сформована облікова політика.

На досліджуваному підприємстві — ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» — облікова політика, що використовується з метою формування та подання фінансової звітності, ґрунтується на принципах, методах і процедурах, визначених Міжнародними стандартами фінансової звітності, а також окремими національними рекомендаціями та інструктивними документами.

Облікова політика підприємства була затверджена наказом «Про облікову політику» від 17 лютого 2001 року директором ТОВ «ПРОМІНЬ-АА», який обіймав посаду на той момент. У подальшому цей документ неодноразово переглядався. Зокрема, у 2018 році у зв'язку з переходом підприємства на міжнародні стандарти фінансової звітності до облікової політики мали бути внесені відповідні зміни. Хоча окремий наказ про її оновлення не був формалізований, фактично на підприємстві застосовується нова облікова політика, що відповідає вимогам і принципам МСФЗ [25].

Облікова політика ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» загалом відповідає вимогам чинних міжнародних стандартів, дотримання яких забезпечує формування доречної, достовірної, зіставної та зрозумілої інформації у фінансовій звітності. Слід відзначити, що за структурою вона є стислою та концентрованою, при цьому основний акцент зроблено на розкритті методологічних аспектів бухгалтерського обліку.

Початкові положення наказу присвячені визначенню операційної, інвестиційної, фінансової та надзвичайної діяльності підприємства. Хоча

безпосередній перелік видів операційної діяльності в документі не наведено, зроблено посилання на Статут товариства, де вони чітко закріплені. Інвестиційна діяльність підприємства визначена як операції з придбання та реалізації фінансових інвестицій, а фінансова діяльність пов'язується зі змінами у структурі власного та позикового капіталу. Надзвичайною визнається подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства та не очікується, що вона буде повторюватися на постійній основі [26].

Найбільш змістовним елементом облікової політики є методологічний блок, у межах якого регламентується порядок визнання, оцінки та обліку активів і зобов'язань товариства. Основні положення облікової політики ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» щодо обліку основних засобів узагальнено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Характеристика основних положень облікової політики ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» щодо основних засобів

Основні положення	Характеристика
Основні засоби	Основні засоби оцінюються за справедливою вартістю за вирахуванням накопиченої амортизації та накопичених збитків від знецінення, визнаних після дати переоцінки. Оцінка справедливої вартості проводиться досить часто, щоб переконатися в тому, що справедлива вартість переоціненого активу суттєво не відрізняється від його балансової вартості, але не рідше, ніж раз на 5 років. Амортизація основних засобів розраховується прямолінійним методом протягом таких строків корисної експлуатації: будівлі 10-85 років; обладнання 5-30 років; транспортні засоби 5-25 років; інше 5-30 років
Біологічні активи	Підприємство оцінює біологічний актив при первісному визнанні та на кожен дату балансу за його справедливою вартістю за мінусом витрат на продаж, за винятком випадків, коли справедливую вартість не можна виміряти достовірно

Джерело: сформовано автором на основі ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Відповідно до облікової політики, відображення активів у балансі ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» здійснюється з урахуванням загальних критеріїв визнання, передбачених МСФЗ, а саме: можливості достовірної оцінки та очікування

отримання майбутніх економічних вигід від їх використання.

З метою детальнішого розкриття методологічних аспектів бухгалтерського обліку, що застосовуються на підприємстві, доцільно розглянути порядок обліку окремих груп активів. Методологічний блок облікової політики охоплює питання обліку основних засобів, нематеріальних активів, фінансових інвестицій, біологічних активів, запасів, фінансових інструментів, а також грошових коштів і грошових еквівалентів.

Особлива увага в обліковій політиці ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» приділяється основним засобам, які оцінюються за справедливою вартістю. Для визначення справедливої вартості основних засобів станом на 31 грудня 2024 року незалежним оцінювачем ТОВ «Ассет Експерт» (сертифікат ODS № 905/19 від 28 листопада 2019 року, виданий Фондом державного майна України) було проведено незалежну оцінку будівель, виробничого обладнання та транспортних засобів відповідно до Міжнародних стандартів оцінки.

Більшість будівель і споруд оцінювалися із застосуванням витратного підходу, тоді як інші об'єкти основних засобів — з використанням ринкового підходу. Ринковий підхід ґрунтується на аналізі цін та іншої релевантної інформації щодо ідентичних або подібних активів, сформованих у результаті ринкових операцій. Витратний підхід передбачає визначення вартості створення активу в його поточному стані з урахуванням залишкового строку корисного використання та застосовується у випадках відсутності активного ринку для відповідних об'єктів [26].

Під час визначення справедливої вартості будівель за витратним підходом враховувалися такі фактори:

- вартість будівництва об'єкта на дату оцінки з урахуванням цін на матеріали та будівельні роботи;

- очікуваний характер використання активу, його потужність та фізичний стан;

- рівень фізичного зносу, а також технічного й комерційного застарівання.

Станом на 31 грудня 2023 та 31 грудня 2024 років підприємство провело оцінку наявності ознак знецінення основних засобів. У межах такого аналізу

ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» розглядалося як єдина одиниця, що генерує грошові потоки. За результатами тестування ознак знецінення виявлено не було, що підтверджується даними таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Результати оцінки наявності знецінення основних засобів на ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» протягом 2023-2024 років

Основні засоби	31.12.2023	31.12.2024
Виробниче обладнання	44480,00	53136,00
Транспортні засоби	5254,00	6987,00
Інші активи	202,00	186,00
Разом	49936,00	60309,00

Джерело: сформовано автором на основі ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Слід зазначити, що облікова політика підприємства орієнтована на забезпечення достовірного формування фінансової звітності відповідно до МСФЗ, чинних для звітних періодів, що завершилися 31 грудня 2024 року. Обліковий персонал ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» також оцінює вплив нових стандартів, які набрали чинності з 1 січня 2020 року [27].

Таким чином, результати аналізу свідчать, що 2023–2024 роки є перехідним етапом у процесі повного впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності. Фактично на підприємстві функціонує оновлена облікова політика, що відповідає вимогам МСФЗ, однак вона не була формалізована шляхом затвердження відповідного наказу керівництва.

Загалом облікова політика ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» характеризується достатнім рівнем методологічної опрацьованості та забезпечує належне відображення основних засобів у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Незважаючи на наявність окремих аспектів, що потребують уточнення та документального закріплення, її подальше вдосконалення та формалізація сприятимуть підвищенню якості фінансової інформації, зміцненню фінансових показників діяльності підприємства та зростанню його конкурентоспроможності.

За результатами дослідження облікової політики ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» щодо основних засобів встановлено, що вона відіграє ключову роль у

забезпеченні достовірності та прозорості фінансової звітності підприємства. Облікова політика сформована з урахуванням принципів і вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності та охоплює основні методологічні аспекти обліку основних засобів, зокрема порядок їх визнання, оцінки, переоцінки, амортизації та тестування на знецінення.

Для формування ефективної облікової політики, підприємству запропоновано наступні складові наказу про облікову політику, що стосуються обліку основних засобів (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Визначені складові наказу про облікову політику ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» в частині обліку основних засобів

Джерело: сформовано за даними ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Доведено, що на підприємстві застосовується модель обліку основних засобів за справедливою вартістю із регулярним проведенням незалежної

оцінки, що сприяє відображенню реальної вартості активів у фінансовій звітності. Разом з тим встановлено, що перехід підприємства на МСФЗ має перехідний характер, оскільки оновлена облікова політика фактично використовується, але не була належним чином формалізована окремим управлінським рішенням.

Загалом облікова політика ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» характеризується достатнім рівнем методологічної опрацьованості, забезпечує відповідність облікових процедур міжнародним стандартам та створює передумови для підвищення якості фінансової інформації. Подальше її документальне закріплення та уточнення окремих положень сприятимуть зміцненню облікової системи підприємства та підвищенню ефективності управління основними засобами.

2.2. Організація та документування операцій з обліку основних засобів

Наявність ефективної системи обліку основних засобів є необхідною умовою результативного управління діяльністю виробничого підприємства. Достовірне відображення процесів надходження, переміщення та використання необоротних активів можливе лише за умови чіткої організації інвентаризаційних процедур, своєчасної реєстрації господарських операцій і належного контролю за їх здійсненням.

Документування облікової інформації, зокрема щодо стану, руху та використання основних засобів, має здійснюватися відповідно до визначених принципів, які регламентують його зміст, форми організації та методичні підходи (рис. 2.2). Дотримання зазначених принципів забезпечує формування інформаційної бази, достатньої для задоволення потреб користувачів бухгалтерської інформації.

Рис. 2.2. Принципи документування облікової інформації задоволення інформаційних потреб користувачів

Джерело: [27, с.152]

Облік основних засобів характеризується підвищеною складністю та багатокомпонентністю, оскільки охоплює процеси збору, узагальнення та цільового використання повної і достовірної інформації щодо необоротних активів. Обіг основних засобів на підприємстві розпочинається з їх надходження та введення в експлуатацію. Саме на цьому етапі формується облікова інформація, окремі елементи якої безпосередньо впливають на вибір методів подальшого бухгалтерського обліку (рис. 2.3).

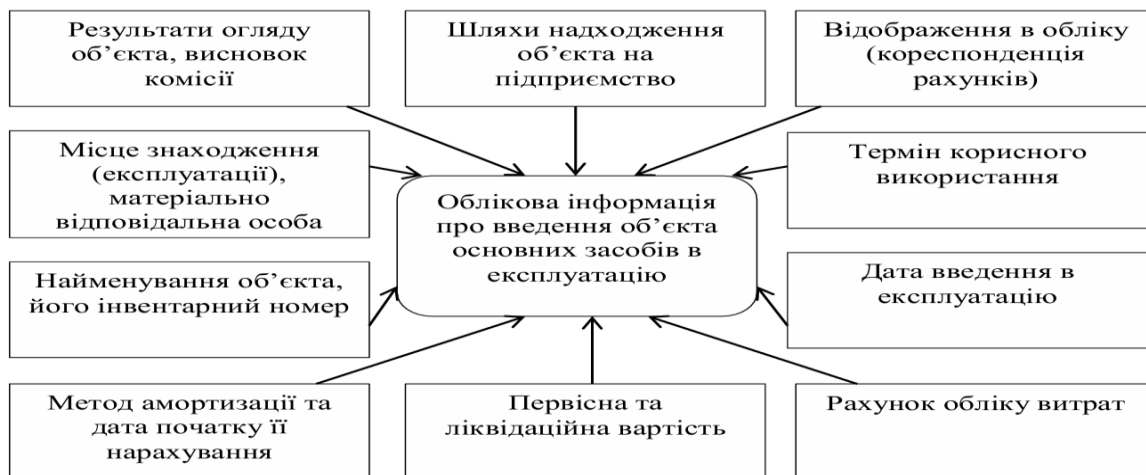

Рис. 2.3. Оптимальна облікова інформація бухгалтерського документа, який засвідчує факт введення в експлуатацію об'єкта основних засобів

Джерело: [28, с. 136]

Перелік чинних первинних документів, які підтверджують факт надходження основних засобів, а також містять дані про їх наявність і

внутрішні переміщення, наведено в Додатку В1. Ключовим документом для оформлення зазначених операцій є Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма № ОЗ-1). Його застосовують для зарахування об'єктів до складу основних засобів, фіксації введення їх в експлуатацію (за винятком випадків, що потребують спеціального порядку оформлення), внутрішнього переміщення між структурними підрозділами, передачі зі складу в експлуатацію, а також при вибутті об'єктів у разі передачі іншому суб'єкту господарювання.

Під час надходження основних засобів на підприємстві призначається матеріально відповідальна особа та створюється приймальна комісія, до функцій якої належить прийняття об'єкта та оформлення відповідного первинного документа з подальшою передачею його разом із технічною документацією до бухгалтерської служби. Як правило, акт складається в одному примірнику на кожен окремий об'єкт. Оформлення зведеного акта допускається лише щодо однотипних предметів господарського інвентарю, інструментів або обладнання, які мають однакову вартість і введені в експлуатацію в межах одного календарного місяця. Після оформлення документ підписується головним бухгалтером і затверджується керівником підприємства або уповноваженою особою [30].

Для сільськогосподарських підприємств передбачено застосування спеціальної форми Акта приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ф. № ОЗСГ-1) [31]. У разі внутрішнього переміщення об'єктів акт оформлюється у двох примірниках: один передається до бухгалтерії, другий залишається у структурному підрозділі, що передає основні засоби. Аналогічний порядок застосовується і при безоплатній передачі основних засобів іншому підприємству [31].

На підставі актів форм № ОЗ-1 або ОЗСГ-1, а також технічної та супровідної документації, у бухгалтерії заповнюється Інвентарна картка обліку основних засобів (форма № ОЗ-6). Цей документ використовується як для пооб'єктного, так і для групового обліку однотипних основних засобів, що введені в експлуатацію в одному місяці та мають однакове функціональне

призначення, технічні характеристики й вартість [31].

Для відображення операцій, пов'язаних із ремонтом, модернізацією або реконструкцією об'єктів основних засобів, використовується форма № ОЗ-2, яка заповнюється окремо за кожним об'єктом. У документі фіксується інформація про тривалість ремонту, обсяг витрат та належність об'єкта до відповідного структурного підрозділу. Інвентарна картка відкривається на кожен об'єкт або групу однотипних об'єктів і містить індивідуальний інвентарний номер, первісну вартість, дані про поліпшення та результати переоцінки [31].

Для сільськогосподарських підприємств передбачено використання Акта приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих об'єктів (ф. № ОЗСГ-2), який підписується головним бухгалтером та затверджується керівником підприємства. Якщо ремонтні роботи виконуються сторонньою організацією, акт складається у двох примірниках, один із яких передається виконавцю [31].

Операції з вибуття основних засобів, за винятком транспортних засобів, оформлюються Актом на списання основних засобів (форма № ОЗ-3), який складається комісією у двох примірниках і затверджується керівником підприємства. Один примірник передається до бухгалтерії, інший залишається у матеріально відповідальної особи та слугує підставою для оприбуткування залишків матеріалів і металобрухту. У спеціальному розділі акта відображаються результати списання об'єкта [31]. Для сільськогосподарських підприємств застосовується форма № ОЗСГ-3.

Списання автотранспортних засобів здійснюється з використанням типової форми № ОЗ-4, яка оформлюється у разі фізичного або морального зносу, аварій чи стихійних лих. В акті зазначаються основні техніко-економічні характеристики транспортного засобу, строк його експлуатації та сума проведених капітальних ремонтів [31].

У будівельно-монтажних організаціях для документального оформлення передачі, монтажу, пуску та демонтажу будівельних машин застосовується форма № ОЗ-5 [31].

Для узагальнення інформації про рух основних засобів за

класифікаційними групами використовується Картка обліку руху основних засобів (форма № ОЗ-8), яка ведеться на основі даних інвентарних карток і звіряється з показниками синтетичного обліку. Пооб'єктний облік за місцями експлуатації та матеріально відповідальними особами здійснюється за допомогою Інвентарного списку основних засобів (форма № ОЗ-9) [31].

Розрахунок амортизації основних засобів традиційно здійснюється з використанням форм № ОЗ-14, ОЗ-15 і ОЗ-16. Водночас зазначені форми на сьогодні вважаються застарілими, у зв'язку з чим підприємства мають право самостійно розробляти власні документи для відображення амортизаційних нарахувань [31].

За результатами опитування встановлено, що переважна більшість підприємств використовує типові форми первинних документів для обліку основних засобів. Разом із тим респонденти відзначають низку недоліків, серед яких надмірна кількість застарілих реквізитів, недостатня інформативність окремих форм та їх невідповідність вимогам електронного документообігу. Значна частина бухгалтерів відмовляється від застосування типових форм для нарахування амортизації, віддаючи перевагу власним розробкам, які є простішими та більш зрозумілими для користувачів облікової інформації. Також виявлено відсутність чітко визначеного документа для переведення об'єктів основних засобів до складу необоротних активів, утримуваних для продажу, що змушує бухгалтерів використовувати форму ОЗ-1 [32, с. 160].

На ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» у первинному обліку основних засобів застосовується обмежений перелік типових форм, зокрема: ОЗСГ-1, ОЗСГ-2, ОЗСГ-3, ОЗ-4 та ОЗ-6 (рис. 2.4).

Аналіз документального оформлення операцій з надходження, експлуатації та вибуття основних засобів на підприємстві дозволив здійснити групування первинних документів за відповідними критеріями з урахуванням їх функціонального призначення та місця в обліковому процесі (рис. 2.5).

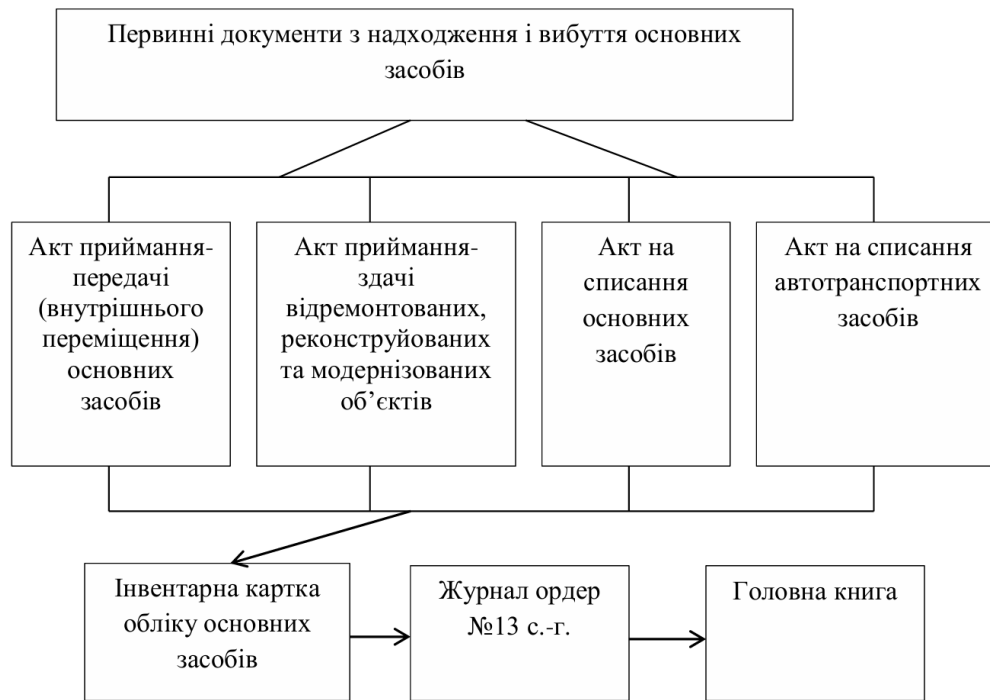

Рис. 2.4. Загальна схема обліку основних засобів у ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Джерело: сформовано за даними ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Рис. 2.5. Групування первинних документів з обліку основних засобів у ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Джерело: сформовано за даними ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Узагальнення результатів дослідження свідчить про наявність низки проблем у сфері документального забезпечення обліку основних засобів, вирішення яких потребує перегляду підходів до формування облікової

інформації з урахуванням практичних потреб бухгалтерів (рис. 2.6).

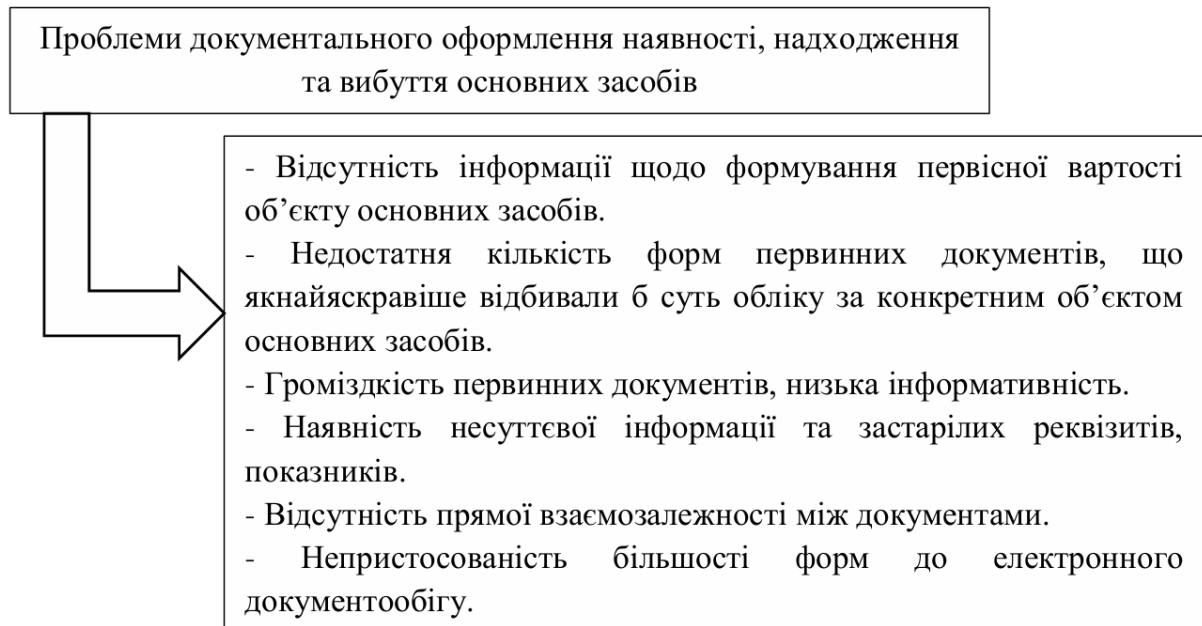

Рис. 2.6. Основні недоліки документального оформлення наявності, стану та використання основних засобів ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Джерело: [32, с. 160]

Отже, проведене дослідження підтверджує, що первинний облік є визначальним елементом системи бухгалтерського обліку основних засобів, оскільки саме він забезпечує формування повної та достовірної інформації про їх стан і рух. Встановлено, що чинні типові форми первинних документів загалом виконують свої функції, однак значна їх частина не відповідає сучасним вимогам управління та цифровізації облікових процесів. Практика ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» засвідчує необхідність удосконалення документування операцій з основними засобами шляхом оптимізації форм і приведення їх у відповідність до актуальних інформаційних потреб управління підприємством.

2.3. Методика аналітичного і синтетичного обліку основних засобів

Синтетичний облік основних засобів є логічним продовженням первинного етапу облікового процесу та спрямований на узагальнення інформації про наявність і зміни у складі основних засобів у вартісному вимірі без деталізації

за окремими інвентарними об'єктами. Його основним призначенням є систематизоване відображення операцій з основними засобами на рахунках бухгалтерського обліку відповідно до вимог Плану рахунків.

У ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» облік основних засобів здійснюється з використанням рахунку 10 «Основні засоби» [21]. За дебетом цього рахунку відображаються операції з надходження основних засобів на баланс підприємства, зокрема внаслідок їх придбання, виготовлення або безоплатного отримання. Крім того, за дебетом рахунку 10 обліковуються витрати, пов'язані з поліпшенням об'єктів основних засобів (модернізація, реконструкція, добудова тощо), які призводять до зростання очікуваних майбутніх економічних вигод, а також суми дооцінки вартості основних засобів.

За кредитом рахунку 10 «Основні засоби» [21] відображається вибуття об'єктів унаслідок їх реалізації, ліквідації або безоплатної передачі іншим суб'єктам господарювання, часткова ліквідація, а також суми нарахованої амортизації.

Рахунок 10 «Основні засоби» має такі субрахунки: 100 «Інвестиційна нерухомість»; 101 «Земельні ділянки»; 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»; 103 «Будинки та споруди»; 104 «Машини та обладнання»; 105 «Транспортні засоби»; 106 «Інструменти, прилади та інвентар»; 107 «Тварини»; 108 «Багаторічні насадження, плодоносні рослини»; 1091 «Інші основні засоби»; 1092 «Основні засоби призначені для продажу» [21].

Усі витрати, що виникають у процесі придбання або створення основних засобів, акумулюються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» [21]. До капітальних інвестицій належать витрати підприємства на придбання чи створення необоротних активів, у тому числі інших матеріальних необоротних активів та нематеріальних активів, а також витрати, пов'язані з модернізацією, розширенням виробничих потужностей і реконструкцією майна.

Синтетичний облік капітальних інвестицій у ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» ведеться за рахунком 15 з використанням таких субрахунків:

151 «Капітальне будівництво»;

152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»;

153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»;

154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» [21].

За дебетом рахунку 15 та відповідних субрахунків відображаються витрати, понесені на придбання або створення необоротних активів, тоді як за кредитом здійснюється списання накопичених витрат у сумі фактичної собівартості об'єктів, введених в експлуатацію.

Згідно з Наказом про облікову політику ТОВ «ПРОМІНЬ-АА», вартісний критерій визнання об'єкта основним засобом встановлено на рівні 20 000 грн. Активи з первісною вартістю понад зазначену суму та строком корисного використання більше одного року обліковуються на рахунку 10 «Основні засоби» [21]. Об'єкти з меншою вартістю відносяться до складу інших необоротних матеріальних активів і обліковуються на рахунку 11 [21]. Таким чином, в оборотно-сальдовій відомості за рахунком 10 узагальнюється інформація про всі операції з основними засобами за відповідний звітний період.

Типові господарські операції з надходження та введення в експлуатацію основних засобів у ТОВ «ПРОМІНЬ-АА», а також відповідна кореспонденція рахунків, наведені в таблиці 2.3.

ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» застосовує спеціалізоване програмне забезпечення BAS АГРО для ведення бухгалтерського обліку, яке забезпечує облік витрат і доходів, управління запасами та формування фінансової і податкової звітності. Використання цієї інформаційної системи сприяє підвищенню ефективності роботи бухгалтерської служби, мінімізації помилок у розрахунках та посиленню контролю за станом активів. Крім того, підприємство використовує програмні продукти, що інтегруються або синхронізуються з BAS АГРО, зокрема М.Е.Дос, FREDO Звіт та «Вчасно».

Аналітичний облік основних засобів у господарстві організовано за кожним окремим об'єктом. У програмі BAS АГРО така деталізація забезпечується шляхом використання субконто за відповідними рахунками. Реалізація аналітичного обліку здійснюється за допомогою стандартних звітів і регістрів, зокрема аналізу рахунку, аналізу субконто та картки рахунку, що дає

змогу отримувати повну й деталізовану інформацію щодо кожного об'єкта основних засобів.

Таблиця 2.3

Відображення придбання основних засобів в системі бухгалтерських рахунків

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн	Обліковий регістр
Отримано верстат	152	631	38000,00	Аналіз рахунку 152
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	7600,00	Оборотно – сальдова відомість рахунку 631
Отримано транспортні послуги	152	631	1400,00	Аналіз рахунку 152
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	280,00	Оборотно – сальдова відомість рахунку 631
Отримано роботи з установки, монтажу і налагодження основного засобу	152	631	6500,00	Аналіз рахунку 152
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	1300,00	Оборотно – сальдова відомість рахунку 631
Оплачено постачальникам вартість основного засобу, послуг і робіт	631	311	55080	Оборотно – сальдова відомість рахунку 631
Відображено заробітну плату з нарахуваннями ЄСВ працівників, зайнятих установкою і монтажем	152	661, 651	2000	Аналіз рахунку 152
Відображено вартість матеріалів, використаних при установці	152	201	3500	Аналіз рахунку 152
Введено основний засіб в експлуатацію	104	152	51400,00	Оборотно – сальдова відомість рахунку 104

Джерело: сформовано за даними ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Отже, дослідження методики аналітичного та синтетичного обліку основних засобів показало, що ефективна організація облікового процесу забезпечує повне й систематизоване відображення інформації про наявність, рух і вартість об'єктів основних засобів у бухгалтерському обліку підприємства. Синтетичний облік, реалізований через рахунки 10 «Основні засоби» та 15 «Капітальні інвестиції», дає змогу узагальнювати дані про операції з основними засобами відповідно до вимог чинного законодавства та Плану рахунків бухгалтерського обліку.

Встановлено, що застосування вартісного критерію визнання основних

засобів, визначеного обліковою політикою ТОВ «ПРОМІНЬ-АА», сприяє чіткому розмежуванню об'єктів основних засобів і інших необоротних активів та забезпечує достовірність узагальненої інформації у фінансовій звітності. Аналітичний облік, побудований у розрізі окремих об'єктів основних засобів, дозволяє здійснювати детальний контроль за їх станом, використанням та рухом.

Використання автоматизованої облікової системи BAS АГРО та інтегрованих програмних продуктів значно підвищує оперативність обробки облікових даних, зменшує ризик виникнення помилок і забезпечує своєчасне формування аналітичної та синтетичної інформації. Загалом діюча методика аналітичного і синтетичного обліку основних засобів у ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» відповідає інформаційним потребам управління та створює належне підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо використання і відтворення основних засобів.

Висновки до розділу 2

У другому розділі роботи здійснено комплексне дослідження організації, документального забезпечення та методики аналітичного і синтетичного обліку основних засобів на прикладі ТОВ «ПРОМІНЬ-АА». Проведений аналіз дозволив оцінити відповідність діючої системи обліку вимогам чинного законодавства та сучасним інформаційним потребам управління підприємством.

У ході дослідження встановлено, що організація обліку основних засобів на підприємстві базується на положеннях облікової політики, яка визначає вартісні критерії визнання активів, порядок їх обліку та використання. Первинний облік основних засобів здійснюється з використанням регламентованих типових форм, які забезпечують фіксацію основних етапів життєвого циклу об'єктів — надходження, введення в експлуатацію, використання, ремонт, модернізацію та вибуття.

Разом з тим виявлено, що чинна система первинного документування має низку недоліків, пов'язаних із застарілістю окремих форм, перевантаженістю реквізитами та їх недостатньою адаптованістю до умов електронного документообігу. Це зумовлює необхідність удосконалення документального

забезпечення з урахуванням практичних потреб бухгалтерів і можливостей автоматизованих облікових систем.

Дослідження методики синтетичного та аналітичного обліку показало, що узагальнення інформації про основні засоби здійснюється з використанням рахунків 10 «Основні засоби» та 15 «Капітальні інвестиції», що забезпечує повне відображення операцій з надходження, поліпшення та вибуття об'єктів. Аналітичний облік, побудований у розрізі окремих об'єктів, дозволяє здійснювати детальний контроль за станом і використанням основних засобів.

Застосування спеціалізованого програмного забезпечення BAS АГРО та інтегрованих інформаційних сервісів сприяє підвищенню оперативності облікових процесів, зменшенню ймовірності помилок і забезпечує своєчасне формування достовірної облікової та звітної інформації. Загалом система обліку основних засобів у ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» є ефективною, проте потребує подальшого вдосконалення в частині оптимізації документування та розвитку аналітичних можливостей, що й обґрунтовує доцільність розробки практичних рекомендацій у наступному розділі роботи.

РОЗДІЛ 3.

ОЦІНКА СТАНУ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

3.1. Аналіз наявності, технічного стану та руху основних засобів на підприємстві

Основні завдання аналізу основних засобів підприємства представлені на рис. 3.1.

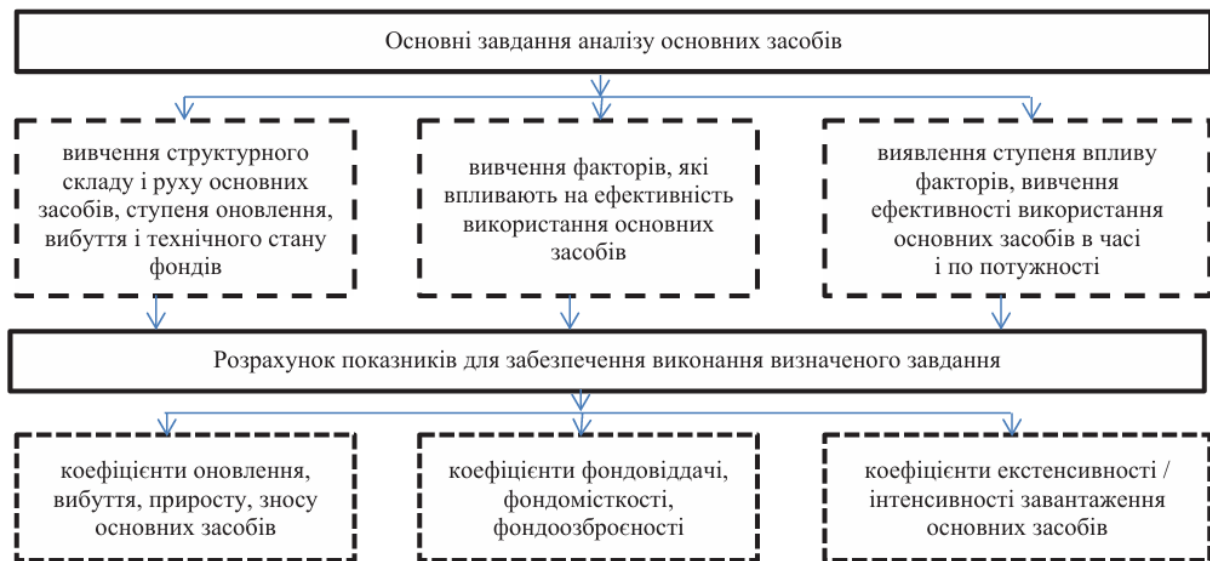

Рис.3.1. Основні завдання аналізу основних засобів

Джерело: [33, с.77]

Аналіз основних засобів здебільшого здійснюють за етапами, наведеними в Додатку Д1, розраховуючи відповідні показники на кожному з етапів.

Для здійснення аналізу основних засобів потрібно врахувати таку інформацію [34]:

функціональна корисність основних засобів зберігається протягом декількох років, тому витрати, пов'язані з їх придбанням і експлуатацією розподілені в часі;

ефективність використання основних засобів оцінюється по-різному залежно від їх виду, належності, характеру участі у виробничому процесі, а також призначення;

момент фізичної заміни основних засобів не співпадає з моментом їх вартісного заміщення, у результаті чого можуть виникнути втрати і збитки, що зменшують фінансові результати діяльності підприємства;

основні засоби обслуговують не тільки виробничу сферу діяльності підприємства, а й соціально-побутову, культурну тощо, тому, ефективність їх використання визначається не лише економічними, а й соціальними, екологічними та іншими факторами.

Для проведення – комплексного аналізу основних використовується широкий спектр інформаційних джерел:

бухгалтерська звітність: баланс (звіт про фінансовий стан); звіт про рух грошових коштів; примітки до фінансової звітності; дані бухгалтерського обліку: засобів

реєстри синтетичного обліку (дані рахунку 10 «Основні засоби» та рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів»);

реєстри аналітичного обліку (інвентарні картки обліку основних засобів (форма ОЗ-6), оборотні відомості за групами основних засобів, дані про надходження, вибуття, внутрішнє переміщення основних засобів);

дані статистичного обліку (звіти про наявність та рух основних засобів, їхній віковий склад);

дані оперативного обліку (інформація про час роботи обладнання, простої, обсяги виробництва, витрати на ремонт та обслуговування);

планові та нормативні документи (бізнес-плани, кошториси, норми амортизації, нормативи використання основних засобів) [35].

Здійснюючи аналіз динаміки, складу і структури основних засобів необхідно:

проводити розрахунок середньорічної вартості основних засобів, а також вивчати її динаміку протягом кількох звітних періодів;

аналізувати фактори, що впливають на зростання вартості основних засобів (модернізація, переоцінка);

порівнювати темпи зміни вартості основних засобів з показниками динаміки росту обсягів виробництва чи вартості готової продукції в натуральних показниках [36].

Здійснюючи аналіз динаміки основних засобів, вивчають обсяг, закономірність та ефективне застосування капіталовкладень, розраховують відносні та абсолютні показники динаміки вартості основних засобів.

В таблиці 3.1. наведено аналіз структури та динаміки основних засобів ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» за 2022–2024 рр.

Таблиця 3.1

Аналіз структури та динаміки основних засобів ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» за 2022–2024 рр.

Група основних засобів	2022 рік		2023 рік		2024 рік		Абсолютне відхилення (+,-)			
							2023 рік до 2022 рік		2024 рік до 2023 року	
	сума, тис грн	питома вага, %	сума, тис грн	питома вага, %	сума, тис грн	питома вага, %	сума, тис грн	питома вага, %	сума, тис грн	питома вага, %
Будинки та споруди (103)	27694	28,88	123935	64,39	142164	65,65	96241	35,51	18229	1,25
Машини та обладнання (104)	63424	66,14	63641	33,07	69224	31,96	217	-33,07	5583	-1,10
Транспортні засоби (105)	4502	4,69	4558	2,37	4784	2,21	56	-2,33	226	0,16
Інструменти, прилади та інвентар (106)	71	0,07	69	0,04	69	0,03	-2	-0,04	0	0,00
Інші основні засоби (109)	65	0,07	65	0,03	65	0,03	0	-0,03	0	0,00
Малоцінні необоротні МШП (11)	142	0,15	203	0,11	256	0,12	61	-0,04	53	0,01
Всього основних засобів	95898	100	192471	100	216562	100,00	96573		24091	

Джерело: розраховано автором за матеріалами ТОВ «ПРОМІНЬ – АА» (дод.А5, А10, А15)

Дані таблиці свідчать про стає зростання вартості основних засобів підприємства впродовж аналізованого періоду. Так, у 2023 році порівняно з

2022 роком їх загальна сума збільшилася на 96 573 тис. грн, а у 2024 році відбулося подальше зростання на 24 091 тис. грн. У результаті вартість основних засобів у 2024 році досягла 216 562 тис. грн, що є підтвердженням активізації інвестиційної діяльності та зміцнення матеріально-технічної бази підприємства.

Структура основних засобів на ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» за 2022–2024 рр. наведено на рисунку 3.2.

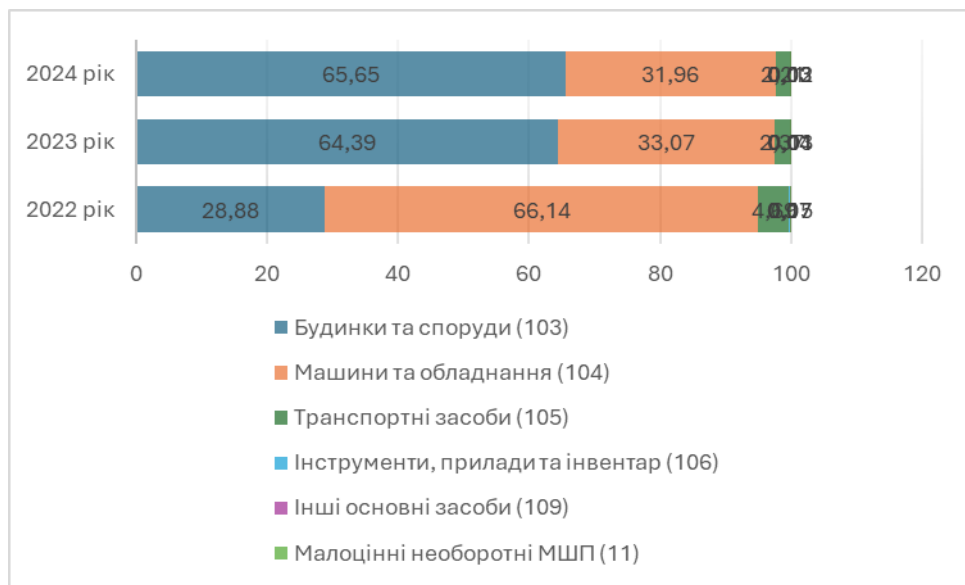

Рис.3.2. Оцінка структури основних засобів на ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» за 2022–2024 рр.

Джерело: розраховано автором за матеріалами ТОВ «ПРОМІНЬ – АА» (дод.А5, А10, А15)

У 2022 році домінуюче місце в структурі основних засобів займали машини та обладнання, частка яких становила 66,14 %. Проте вже у 2023–2024 роках їх питома вага суттєво скоротилася — до 33,07 % та 31,96 % відповідно. Незважаючи на незначне зростання абсолютної вартості цієї групи, її відносна частка зменшилася, що свідчить про зміну напрямів капіталовкладень.

Натомість спостерігається істотне зростання ролі будинків та споруд у структурі основних засобів. Їх вартість у 2023 році зросла на 96 241 тис. грн порівняно з 2022 роком, а у 2024 році — ще на 18 229 тис. грн. У результаті частка цієї групи збільшилася з 28,88 % до 65,65 %, що вказує на значні інвестиції у розвиток виробничої та інфраструктурної складової підприємства.

Питома вага транспортних засобів у загальній вартості основних засобів має тенденцію до поступового зниження: з 4,69 % у 2022 році до 2,21 % у 2024 році, попри незначне зростання їх балансової вартості. Подібна динаміка характерна також для інструментів, приладів та інвентарю, а також для інших основних засобів, частка яких у структурі залишається мінімальною.

Малоцінні необоротні матеріальні активи демонструють помірне збільшення вартості, однак їх частка у загальній сумі основних засобів є незначною та не здійснює суттєвого впливу на структуру активів підприємства.

Таким чином, результати аналізу дають підстави зробити висновок, що у 2022–2024 роках оновлення та розширення основних засобів ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» відбувалося передусім за рахунок збільшення вартості будинків і споруд. Водночас зменшення питомої ваги машин та обладнання може свідчити про необхідність подальшої оптимізації структури основних засобів з урахуванням виробничих потреб підприємства.

Що стосується показників стану та руху основних засобів, то варто значну увагу приділити коефіцієнту оновлення та вибуття основних засобів, коефіцієнтам зносу та придатності, щоб своєчасно здійснювати модернізацію та оновлення активів і виводити зі складу активи, що зносилися чи морально застаріли і не забезпечують ефективної віддачі.

Також, бухгалтер підприємства щомісячно здійснює нарахування зносу об'єктів і відображає накопичену амортизацію у фінансовій звітності, зменшуючи таким чином первісну вартість придбаних необоротних активів, формуючи показник залишкової вартості основних засобів (таблиця 3.2).

Упродовж 2022–2024 років на підприємстві відбувалися істотні трансформації у сфері формування та відтворення основних засобів, що знайшло відображення у зміні їх вартості, інтенсивності руху та рівня зносу. Загальна сума основних засобів на кінець досліджуваного періоду має чітко виражену висхідну динаміку, що свідчить про поступове нарощування виробничого потенціалу підприємства.

Порівняльний аналіз вартості основних засобів на початок року показує, що у 2023 році їх обсяг збільшився незначно — лише на 2 061 тис. грн, тоді як у

2024 році цей показник зріс одразу на 96 573 тис. грн. Така різниця обумовлена масштабним введенням в експлуатацію нових об'єктів у 2023 році, наслідки якого повною мірою відобразилися у балансі наступного звітного періоду.

Таблиця 3.2

Аналіз динаміки, технічного стану та руху основних засобів ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» у 2022–2024 роках

Показник	2022 р.	2023р.	2024р.	Абсолютне відхилення (+, -)	
				2023р. від 2022р.	2024р. від 2023р.
Наявність ОЗ на початок року, тис грн	93837	95898	192471	2061,00	96573,00
Надійшло за рік, тис грн	2074	96605	24096	94531,00	-72509,00
Вибуло за рік, тис грн	13	32	5	19,00	-27,00
Наявність ОЗ на кінець року, тис грн	95898	192471	216562	96573,00	24091,00
Знос основних засобів, тис грн	53 615	62 405	77 196	8790,00	14791,00
Коефіцієнт зносу ОЗ	0,56	0,32	0,36	-0,23	0,03
Коефіцієнт придатності ОЗ	0,44	0,68	0,64	0,23	-0,03
Коефіцієнт оновлення ОЗ	0,02	0,50	0,11	0,48	-0,39
Коефіцієнт вибуття ОЗ	0,0001	0,0003	0,0000	0,00	0,00
Коефіцієнт приросту ОЗ	0,02	1,01	0,13	0,99	-0,88

Джерело: розраховано автором за матеріалами ТОВ «ПРОМІНЬ – АА» (дод.А5, А10, А15)

Характер руху основних засобів протягом аналізованих років є нерівномірним. Найбільш інтенсивне надходження необоротних активів зафіксовано у 2023 році — 96 605 тис. грн, що істотно перевищує відповідні показники 2022 та 2024 років. У 2024 році обсяги введення основних засобів суттєво скоротилися, що може свідчити про завершення активної фази інвестиційних проєктів або перегляд інвестиційної стратегії підприємства. Вибуття основних засобів у всі роки залишалося мінімальним, що вказує на збереження наявної матеріально-технічної бази та низький рівень списання зношених об'єктів.

Сукупний вплив зазначених факторів зумовив значне зростання залишкової вартості основних засобів: з 95 898 тис. грн у 2022 році до 216 562 тис. грн у

2024 році. Така тенденція свідчить про розширення виробничих можливостей підприємства та підвищення його економічного потенціалу.

Аналіз показників технічного стану основних засобів дозволяє зробити додаткові висновки. Незважаючи на збільшення абсолютної суми зносу з 53 615 тис. грн до 77 196 тис. грн, відносний рівень зношеності у 2023 році істотно знизився. Зменшення коефіцієнта зносу з 0,56 до 0,32 пояснюється значним оновленням активів у зазначеному періоді. У 2024 році спостерігається його незначне підвищення, що є закономірним результатом експлуатації нововведених об'єктів та нарахування амортизації (рис.3.3).

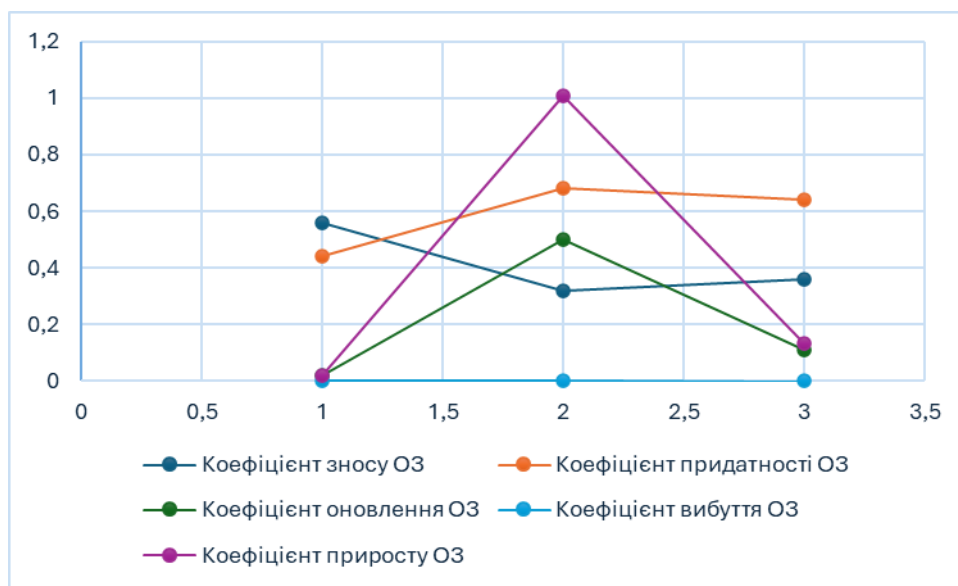

Рис.3.3. Аналіз показників технічного стану основних засобів на ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» за 2022-2024 рр.

Джерело: розраховано автором за матеріалами ТОВ «ПРОМІНЬ – АА» (дод.А5, А10, А15)

Відповідні зміни простежуються і в динаміці коефіцієнта придатності основних засобів. У 2023 році цей показник досяг найвищого значення, що характеризує покращення технічного стану активів. Проте у 2024 році відбулося його помірне зниження, яке може свідчити про поступове старіння частини основних засобів за умов зменшення темпів їх оновлення.

Показники оновлення та приросту основних засобів підтверджують нерівномірність інвестиційної діяльності підприємства. Максимальні значення цих коефіцієнтів зафіксовано у 2023 році, тоді як у 2024 році вони суттєво

знизилися. Водночас коефіцієнт вибуття протягом усього періоду залишався практично незмінним і не мав істотного впливу на загальний рух основних засобів.

Отже, результати проведеного аналізу дають підстави стверджувати, що розвиток матеріально-технічної бази ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» у 2022–2024 роках мав хвилеподібний характер з піковою інвестиційною активністю у 2023 році. Подальше зниження показників оновлення у 2024 році актуалізує необхідність формування збалансованої політики відтворення основних засобів з метою підтримання їх належного технічного стану та забезпечення стабільного розвитку підприємства.

3.2. Оцінка ефективності використання основних засобів ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Ефективність використання основних засобів підприємства характеризують такі показники як фондівіддача, фондомісткість, фондоозброєність.

Для розрахунку вказаних показників необхідно використовувати інформацію з Балансу (форма № 1) та Звіту про фінансові результати (форма № 2).

Показник фондівіддачі розраховується як відношення вартості випущеної підприємством продукції у звітному періоді та середньорічного показника вартості основних засобів і характеризує скільки виробляється готової продукції підприємством на одиницю основних засобів, тобто наскільки ефективно вони використовуються в виробничому процесі.

Зауважимо, що покращити показники фондівіддачі можна за рахунок:

- використання новітніх та сучасних технологій;
- збільшення складу та часу роботи активної частини основних засобів;
- модернізації виробничого обладнання;
- застосування якісних матеріалів;

навчання працівників з метою підвищення їх кваліфікації та збільшення продуктивності праці.

Показник фондоозброєності відображає співвідношення середньорічної вартості основних фондів та середньоспискової чисельності працівників та характеризує забезпеченість працівників засобами та предметами праці.

Розрахуємо показники оцінки ефективності використання основних засобів за даними ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» у 2022–2024 роках (табл. 3.3) за даними його фінансової звітності у 2022–2024 роках.

Таблиця 3.3

Комплексна оцінка ефективності використання основних засобів та результативності діяльності ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» за 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023р.	2024р.	Абсолютне відхилення (+, -)	
				2023р. від 2022р.	2024р. від 2023р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис грн	166 263,00	195 700,00	252 577,00	29 437,00	56 877,00
Середня кількість працівників, осіб	92,00	97,00	92,00	5,00	-5,00
Середньорічна вартість основних засобів, тис грн	94 867,50	144 184,50	204 516,50	49 317,00	60 332,00
Активи, тис грн	232 439,00	307 292,00	305 559,00	74 853,00	-1 733,00
Чистий прибуток, тис.грн	48 556,00	65 526,00	63 766,00	16 970,00	-1 760,00
Основні засоби, тис грн	42 283,00	130 066,00	139 366,00	87 783,00	9 300,00
Фондомісткість	0,25	0,66	0,55	0,41	-0,11
Фондоозброєність	1 042,37	1 984,24	2 353,93	941,87	369,70
Коефіцієнт реальної вартості ОЗ у майні підприємства	0,44	0,68	0,64	0,23	-0,03
Фондовіддача	1,73	1,02	1,17	-0,72	0,15
Рентабельність ОЗ	50,63	34,04	29,44	-16,59	-4,60

Джерело: розраховано автором за матеріалами ТОВ «ПРОМІНЬ – АА» (дод.А5, А10, А15)

Фінансово-економічні результати діяльності ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» у 2022–2024 роках характеризуються зростанням масштабів господарювання на фоні структурних змін у використанні основних засобів. Визначальним індикатором розвитку підприємства є динаміка чистого доходу, який упродовж

досліджуваного періоду демонструє стабільну тенденцію до зростання. Так, у 2023 році обсяг реалізації збільшився на 29 437 тис. грн, а у 2024 році — ще на 56 877 тис. грн, що свідчить про розширення ринкової активності та зростання обсягів виробництва.

Водночас зростання доходів не супроводжувалося пропорційним збільшенням трудових ресурсів. Середньооблікова чисельність працівників у 2024 році повернулася до рівня 2022 року, що може свідчити про підвищення ролі капіталу та технічних засобів у забезпеченні виробничих процесів. Це підтверджується значним зростанням середньорічної вартості основних засобів, яка за два роки збільшилася більш ніж у два рази.

Аналіз активів підприємства показує, що у 2023 році відбулося істотне нарощування майнового потенціалу, тоді як у 2024 році їх загальний обсяг залишився майже незмінним. Така ситуація свідчить про завершення активної фази інвестування та перехід до етапу експлуатації раніше введених об'єктів основних засобів.

Фінансовий результат діяльності підприємства, виражений через чистий прибуток, у 2023 році суттєво зріс, однак у 2024 році зафіксовано його незначне скорочення. Це може бути пов'язано зі збільшенням амортизаційних відрахувань, експлуатаційних витрат та зниженням ефективності використання основних засобів.

Динаміка вартості основних засобів на початок і кінець року підтверджує інтенсивне оновлення матеріально-технічної бази у 2023 році. Саме в цей період відбулося різке зростання їх залишкової вартості, що сформувало основу для подальшого функціонування підприємства. У 2024 році зростання вартості основних засобів збереглося, проте його темпи значно сповільнилися.

Оцінка показників ефективності використання основних засобів свідчить про неоднозначні тенденції. Зростання фондоозброєності праці впродовж усього періоду вказує на підвищення рівня забезпеченості працівників виробничими ресурсами. Водночас фондомісткість у 2023 році суттєво зросла, що означає збільшення обсягу вкладень у основні засоби на одиницю продукції, а у 2024 році дещо знизилася, однак не до рівня 2022 року.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства у 2023 році досяг максимального значення, що підтверджує зростання частки виробничих активів у загальній структурі майна. Проте у 2024 році цей показник дещо зменшився, що може свідчити про підвищення ролі оборотних активів або фінансових ресурсів.

Особливої уваги заслуговує динаміка фондovіддачі та рентабельності основних засобів. Зменшення фондovіддачі у 2023 році вказує на тимчасове зниження ефективності використання нововведених об'єктів, тоді як у 2024 році спостерігається її часткове відновлення. Разом з тим рентабельність основних засобів має стійку тенденцію до зниження, що свідчить про випереджальне зростання вартості основних засобів порівняно з фінансовими результатами діяльності.

Узагальнюючи результати аналізу, можна зробити висновок, що у 2022–2024 роках ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» здійснило суттєве оновлення та нарощування основних засобів, що забезпечило зростання обсягів реалізації та виробничого потенціалу. Водночас зниження показників віддачі та рентабельності основних засобів свідчить про необхідність підвищення ефективності їх використання та оптимізації інвестиційної політики з метою досягнення стійкого фінансового результату.

3.3. Напрями підвищення ефективності використання основних засобів на ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

У сучасних умовах господарювання питання раціонального використання основних засобів набуває особливої актуальності, оскільки саме вони формують виробничий потенціал підприємства та визначають рівень його конкурентоспроможності. Для більшості вітчизняних підприємств, у тому числі сільськогосподарських, характерною є проблема фізичного та морального зносу основних засобів, що супроводжується недостатніми темпами їх оновлення та обмеженими фінансовими можливостями для модернізації.

Сучасна модель оптимізації використання основних засобів на ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» передбачає залучення всієї сукупності виробничих активів до процесу створення продукції. Водночас значна частка отриманих доходів спрямовується на підтримання та відновлення матеріально-технічної бази, що призводить до втрати до третини прибутку, який міг би бути використаний для розширення діяльності або інвестиційного розвитку підприємства (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Сучасна модель оптимізації використання основних засобів на ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Джерело: сформовано автором на основі [39]

З рис. 3.4 бачимо, що всі основні засоби беруть активну участь в процесі виробництва і більша частина доходу (виручки) йде на оновлення основних засобів, тобто підприємства втрачають до 30 % прибутку.

Підвищення ефективності використання основних засобів доцільно розглядати за двома ключовими напрямками — інтенсивним та екстенсивним (рис.3.5). Інтенсивний шлях орієнтований на зростання віддачі від кожної одиниці основних засобів без суттєвого збільшення їх кількості, тоді як екстенсивний передбачає повніше залучення наявного обладнання у виробничий процес.

У межах інтенсивного напрямку доцільно здійснювати заміну застарілого та неефективного обладнання, впроваджувати сучасні технології, модернізувати діючі виробничі потужності та активніше використовувати досягнення науково-технічного прогресу. Важливу роль відіграє також підвищення професійного

рівня працівників, що забезпечує більш раціональну експлуатацію техніки, зменшення її зносу та скорочення витрат на ремонт.

Рис. 3.5. Напрямки підвищення ефективності використання основних засобів на ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Джерело: сформовано автором

Екстенсивний напрям підвищення ефективності використання основних засобів пов'язаний насамперед зі зменшенням втрат робочого часу обладнання. Досягнення цього можливе шляхом скорочення цілоденних та внутрішньозмінних простоїв, оптимізації графіків роботи, підвищення коефіцієнта змінності, а також удосконалення системи технічного обслуговування і планово-попереджувальних ремонтів.

Окремої уваги потребує проблема дефіциту фінансових ресурсів, яка є характерною для більшості сільськогосподарських підприємств. Недостатність власних коштів обмежує можливості оновлення машинно-тракторного парку, закупівлі запасних частин та проведення капітальних ремонтів. Наслідком цього є подальше старіння техніки, зростання навантаження на зношені машини, збільшення тривалості виробничих циклів та втрати продукції. За оцінками фахівців, технічна відсталість у сільському господарстві призводить до суттєвих втрат урожаю та перевитрат паливно-мастильних матеріалів.

В умовах ринкової економіки важливого значення набуває формування оптимальної структури джерел фінансування капітальних вкладень. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємства може здійснюватися як за рахунок власних, так і залучених ресурсів. При цьому порушення раціонального співвідношення між цими джерелами здатне негативно вплинути на фінансову стійкість підприємства (рис.3.6).

Рис3.6. Склад джерел фінансування капітальних вкладень на ТОВ «ПРОМІНЬ-АА»

Джерело: сформовано автором на основі [39]

Важливим елементом підвищення ефективності використання основних засобів є амортизаційна політика підприємства. Використання прискорених методів амортизації дає змогу швидше повернути авансований капітал, сформувати внутрішні джерела фінансування оновлення виробничих засобів та зменшити негативний вплив морального зносу. Водночас застосування таких методів повинно бути економічно обґрунтованим, оскільки надмірне зростання

собівартості продукції може призвести до втрати конкурентних переваг. Обов'язковою умовою є також цільове використання коштів амортизаційного фонду.

Загалом підвищення ефективності використання основних засобів можливе за рахунок інтенсифікації їх відтворення, раціональної експлуатації діючих виробничих потужностей та вдосконалення організації виробництва. Реалізація зазначених заходів дозволяє збільшити обсяги випуску продукції без додаткових інвестицій, знизити собівартість, підвищити фондовіддачу та забезпечити зростання прибутковості підприємства.

Висновки до розділу 3

У розділі 3 здійснено комплексну оцінку стану, руху та ефективності використання основних засобів ТОВ «ПРОМІНЬ-АА», а також обґрунтовано напрями підвищення результативності їх функціонування в сучасних умовах господарювання. Проведений аналіз дозволив визначити ключові тенденції формування матеріально-технічної бази підприємства та оцінити вплив основних засобів на фінансово-економічні результати діяльності.

Дослідження динаміки, складу та структури основних засобів у 2022–2024 роках показало, що підприємство перебувало у фазі активного нарощування необоротних активів, із найбільш інтенсивним інвестуванням у 2023 році. Зростання загальної вартості основних засобів супроводжувалося суттєвими структурними зрушеннями, зокрема підвищенням питомої ваги будинків і споруд та зменшенням частки машин і обладнання. Така трансформація свідчить про спрямування інвестицій переважно на розвиток інфраструктурної складової, що потребує подальшого узгодження зі стратегічними виробничими потребами підприємства.

Аналіз технічного стану та руху основних засобів засвідчив позитивний вплив оновлення активів на зниження рівня зносу у 2023 році та підвищення коефіцієнта їх придатності. Водночас у 2024 році зафіксовано сповільнення темпів оновлення, що зумовило незначне погіршення окремих показників технічного стану. Низький рівень вибуття основних засобів свідчить про обмежене списання фізично або морально застарілих об'єктів, що може

негативно позначатися на ефективності їх використання у довгостроковій перспективі.

Оцінка ефективності використання основних засобів показала, що, попри зростання обсягів чистого доходу та підвищення фондоозброєності праці, показники фондовіддачі та рентабельності основних засобів мають тенденцію до зниження. Це вказує на випереджальне зростання вартості основних засобів порівняно з фінансовими результатами діяльності та свідчить про недостатній рівень віддачі від залучених інвестицій. Отримані результати підтверджують необхідність не лише кількісного нарощування основних засобів, а й підвищення ефективності їх практичного використання.

Обґрунтовано основні напрями підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «ПРОМІНЬ-АА», які базуються на поєднанні інтенсивних та екстенсивних методів. Запропоновані заходи передбачають модернізацію та оновлення активної частини основних засобів, скорочення простоїв обладнання, підвищення коефіцієнта змінності, удосконалення системи технічного обслуговування, а також оптимізацію амортизаційної та інвестиційної політики підприємства.

Отже, результати розділу свідчать, що подальший розвиток ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» значною мірою залежить від формування збалансованої системи управління основними засобами, орієнтованої не лише на їх відтворення, а й на підвищення ефективності використання. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зростанню фондовіддачі, зниженню собівартості продукції, підвищенню прибутковості та забезпеченню стійкого економічного розвитку підприємства.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження встановлено, що поняття «основні засоби» є багатогранною економічною категорією, яка має різні трактування у науковій літературі, міжнародних та національних стандартах, а також у податковому законодавстві України. Незважаючи на наявність множинних підходів, основні ознаки цієї категорії залишаються незмінними: матеріальна форма, тривалий період використання, участь у процесі створення продукції або забезпеченні умов діяльності та поступове перенесення вартості на вироблений продукт.

Порівняння положень НП(С)БО 7, IAS 16 та Податкового кодексу України дало змогу виявити низку відмінностей, що мають практичне значення для підприємств. Зокрема, у податковому обліку передбачена обов'язкова вартісна межа (20 000 грн), виокремлено виробничі та невиробничі основні засоби та визначено чіткі правила належності активів до власності платника податку. У бухгалтерському ж обліку критерії є більш гнучкими та орієнтованими на достовірне відображення економічної сутності активів.

Окрему увагу приділено питанням класифікації основних засобів. Аналіз наукових підходів показав, що класифікаційні ознаки визначаються потребами управління, аналітики, аудиту або галузевої специфіки. Це підтверджують дослідження українських учених, які пропонують різні системи групування активів для підвищення ефективності контролю, звітності та планування. Для аграрного сектору, який має високу ресурсну залежність, важливим є виділення техніки, біологічних активів, земель та виробничих споруд як ключових елементів матеріально-технічної бази підприємства.

З огляду на це, основні засоби доцільно розглядати як сукупність матеріальних активів тривалого використання, що забезпечують функціонування підприємства та формують його виробничий потенціал. Ефективна їх класифікація та правильне визначення належності активів дозволяють підвищити якість управлінських рішень, оптимізувати витрати, забезпечити достовірність облікової інформації та раціональне використання ресурсів.

У другому розділі роботи здійснено комплексне дослідження організації, документального забезпечення та методики аналітичного і синтетичного обліку основних засобів на прикладі ТОВ «ПРОМІНЬ-АА». Проведений аналіз дозволив оцінити відповідність діючої системи обліку вимогам чинного законодавства та сучасним інформаційним потребам управління підприємством.

У ході дослідження встановлено, що організація обліку основних засобів на підприємстві базується на положеннях облікової політики, яка визначає вартісні критерії визнання активів, порядок їх обліку та використання. Первинний облік основних засобів здійснюється з використанням регламентованих типових форм, які забезпечують фіксацію основних етапів життєвого циклу об'єктів — надходження, введення в експлуатацію, використання, ремонт, модернізацію та вибуття.

Разом з тим виявлено, що чинна система первинного документування має низку недоліків, пов'язаних із застарілістю окремих форм, перевантаженістю реквізитами та їх недостатньою адаптованістю до умов електронного документообігу. Це зумовлює необхідність удосконалення документального забезпечення з урахуванням практичних потреб бухгалтерів і можливостей автоматизованих облікових систем.

Дослідження методики синтетичного та аналітичного обліку показало, що узагальнення інформації про основні засоби здійснюється з використанням рахунків 10 «Основні засоби» та 15 «Капітальні інвестиції», що забезпечує повне відображення операцій з надходження, поліпшення та вибуття об'єктів. Аналітичний облік, побудований у розрізі окремих об'єктів, дозволяє здійснювати детальний контроль за станом і використанням основних засобів.

Застосування спеціалізованого програмного забезпечення BAS АГРО та інтегрованих інформаційних сервісів сприяє підвищенню оперативності облікових процесів, зменшенню ймовірності помилок і забезпечує своєчасне формування достовірної облікової та звітної інформації. Загалом система обліку основних засобів у ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» є ефективною, проте потребує подальшого вдосконалення в частині оптимізації документування та розвитку аналітичних можливостей.

У третьому розділі здійснено детальний аналіз наявності, руху та технічного стану основних засобів ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» у 2022–2024 роках. Встановлено, що підприємство перебувало у фазі активного нарощування матеріально-технічної бази, особливо у 2023 році, що супроводжувалося суттєвими структурними змінами. Оцінка показників ефективності використання основних засобів показала, що, попри зростання чистого доходу та фондоозброєності праці, фондovіддача та рентабельність основних засобів мають тенденцію до зниження, що свідчить про недостатню віддачу від здійснених інвестицій.

На основі результатів аналізу обґрунтовано основні напрями підвищення ефективності використання основних засобів підприємства, які передбачають поєднання інтенсивних та екстенсивних методів. Запропоновані заходи включають модернізацію та оновлення активної частини основних засобів, скорочення простоїв обладнання, підвищення рівня його завантаження, удосконалення амортизаційної та інвестиційної політики, а також оптимізацію структури джерел фінансування капітальних вкладень.

Отже, результати дослідження підтверджують, що ефективне управління основними засобами є одним із ключових чинників забезпечення стійкого розвитку та конкурентоспроможності підприємства. Реалізація запропонованих у роботі заходів сприятиме підвищенню віддачі основних засобів, зростанню прибутковості діяльності та зміцненню фінансово-економічного стану ТОВ «ПРОМІНЬ-АА» у довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Петренко А.Я., Попова В.Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. Мукачівський державний університет. 2018. № 18. С. 994–1001. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-138>
2. Васільєва Л. М., Бугай Т. О. Узагальнення наукових підходів до сутності поняття «основні засоби» як об'єкта бухгалтерського обліку. БІЗНЕСІНФОРМ № 9_2023. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-186-191>
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Мінфін України; Наказ, Положення від 27.04.2000 № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l61220>
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби. IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l376538>
5. Податковий кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l338198>
6. Kieso Donald E., Kimmel Paul D., Weygandt Jerry J. Accounting – Tools for business decision making. Wiley, 2011. 1458 p.
7. Кухта К. О., Орошан Т. А. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 21-22. С. 106–111. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.21-22.106
8. Степаненко, О.І. (2021). Основні засоби та їх класифікація в дисертаційних роботах українських науковців: обліковий аспект. *Економічні студії*, 1(31), 137–146. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15008410>
9. Замлинський В.А. Облікове забезпечення використання основних засобів на сільськогосподарських підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук. : 08.00.09. Київ, 2010. 24 с.
10. Матвійчук Л.О. Облік і аудит основних засобів (на матеріалах аграрних підприємств Рівненської області). Автореф. дис... кандидата екон. наук: 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 23 с.

11. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Мінфін України; Наказ, Положення, Стандарт, Форма, Звіт, Перелік від 07.02.2013 № 73. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l395549>

12. Горбань С.Ю. Оцінка основних засобів за справедливою вартістю: вимога сьогодення. Мукачівський державний університет. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Економіка і суспільство. Випуск 15/2018. С. 820-824.

13. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 (МСФЗ 1). Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності: IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l375885>

14. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3 (МСФЗ 3). Об'єднання бізнесу. IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l376157>

15. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 (МСФЗ 13). Оцінка справедливої вартості. IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2013. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l413305>

16. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38). Нематеріальні активи. IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l377714>

17. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 40 (МСБО 40). Інвестиційна нерухомість. IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l377009>

18. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 (МСБО 18). Дохід. IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l377004>

19. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств». Мінфін України; Наказ, Положення від 07.07.1999 № 163. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l37923>

20. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l39062>

21. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Мінфін України; Інструкція від 30.11.1999 № 291. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l48954>

22. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань. Мінфін України; Наказ, Положення від 02.09.2014 № 879. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l434017>

23. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів. Мінфін України; Наказ, Рекомендації від 30.09.2003 № 561. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/main/l134342>

24. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку. Мінфін України; Наказ, Рекомендації, Журнал, Форма типового документа, Довідка, Реєстр від 29.12.2000 № 356. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/main/l79097>

25. Касич, А.; Телешун, А. Проблеми обліку основних засобів в сільському господарстві. *fp* 2016, 89-93.

26. Копчикова, І. В., & Кудирко, О. М. (2025). Особливості обліку основних засобів в умовах воєнного стану в Україні: нормативно-правові аспекти та управлінські рішення. *Актуальні питання економічних наук*, (8). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14899223>

27. Степаненко О.І., Чернишенко Я.Г. Альтернативні підходи в документуванні облікової інформації про об'єкти основних засобів підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Вип. 5. С. 151-157.

28. Чернишенко Я.Г. Формування облікової інформації про придбання та введення в експлуатацію основних засобів підприємства. Молодий вчений. 2016. №6 (33) С. 135-141.

29. Фрейман А.В., Селіванова Н.М. Удосконалення організації обліку основних засобів в період карантину. *ECONOMICS: time realities*. 2022. №2(60). С.68-81. DOI: 10.15276/ETR.02.2022.8

30. Степаненко О.І. Документування операцій у процесі експлуатації

основних засобів підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 2, ч.3. С. 86-94.

31. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. Мінфін України; Наказ, Положення від 24.05.1995 № 88. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l16646>

32. Степаненко О.І., Чернишенко Я.Г. Теоретико-практичні підходи до процесу документування облікової інформації про основні засоби підприємства: сутність та перспективи розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 15, ч. 3. С. 155-161.

33. Лопатовська, О., Нікольчук, Ю., & Бондарук, С. (2023). ОСНОВНІ ЗАСОБИ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ. *Трансформаційна економіка*, (5 (05), 75-81. <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-5-13>

34. Кузьмін О. Економічна ефективність використання основних засобів підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2020. № 20(9). С. 240–245.

35. Маланкевич, В., & Чубай, В. (2023). АНАЛІЗ ТА ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ. *Економіка та суспільство*, (58). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-20>

36. Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 46. С. 113 –122. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/46_2020_ukr/21.pdf

37. Бондарук С.Р., Лопатовська О.О. Теоретичні аспекти аналізу забезпеченості підприємства основними засобами. Актуальні проблеми науки і практики: сталий розвиток в умовах воєнного стану : тези доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті д.е.н., професора Горбоноса Федора Володимировича (Львів, 26-27 грудня 2022 року). Львів : ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», 2022. URL: <http://lubp.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/51.pdf> (дата звернення: 25.11.2023)

38. Приварникова І.Ю. Особливості управління використанням та

оновленням основних засобів підприємств України. Економічний простір. 2021. № 52/2. С. 277–286

39. Олійник Т. Г., Онопрійчук Д. О., Пшеничний І. С. Ефективність управління основними засобами аграрних підприємств. *Modern Economics*. 2024. № 43(2024). С. 73-81. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V43\(2024\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V43(2024)-10).

40. Сафонік, Н., & Ватащук, В. (2023). ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ. *Економіка та суспільство*, (51). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-23>